

Meningsfullhet i barnskyddets familjearbete – en kvalitativ studie om utmanande, givande och belönande faktorer i arbetet

Lena Olin

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3521
Författare:	Lena Olin
Arbetets namn:	Meningsfullhet i barnskyddets familjearbete – en kvalitativ studie om utmanande, givande och belönande faktorer i arbetet
Handledare (Arcada):	Åsa Rosengren
Uppdragsgivare:	
Sammandrag: Dethär är ett examensarbete som är projekterat med en stad i södra Finland. Syftet med denna forskning är att synliggöra vilka faktorer som bidrar till att arbetet känns meningsfullt. Fokuseringen ligger på arbetet med barnen, med föräldrarna och med hela familjen. Frågeställningarna är: Vad är det i arbetet med barnen som känns utmanande, belönande och givande för familjearbetarna? Vad är det i arbetet med föräldrarna som känns utmanande, givande och belönande? Vad är det i arbetet med hela familjen som bidrar till att arbetet känns utmanande, givande och belönande? Som datainsamlingsmetod används tematervjuer med fyra familjearbetare. Först presenteras barnskyddets familjearbete och i följande kapitel redogör jag för den teoretiska referensramen som består av socialpedagogik och empowerment. Resultatet visar att familjearbetarna upplever familjearbetet med föräldrarna, barnen och med hela familjen som både utmanande, givande och belönande. Utmanande i arbetet med familjen är familjernas mångdimensionella svårigheter, att föräldrarna får hjälp i ett sent skede, att ta till tals vid familjevåld, föräldrarnas förnekelse av svårigheterna samt att uppnå ett gott klientförhållande. Givande och belönande i arbetet med familjen är föräldrarnas motivation och förtroende, när föräldrarna inser samt att lyckas i arbetet. Utmanande i arbetet med barnen är föräldrarnas negativa attityd samt att inte kunna hjälpa barnet. Givande och belönande i arbetet med barnen är att kunna lyfta fram barnets perspektiv samt barnens unikhet och känslighet. Tillsammans bidrar dessa faktorer till meningsfullhet i arbetet.	
Nyckelord:	Meningsfullt, Barnskydd, Familjearbete, Empowerment, Socialpedagogik, Utmanande, Givande, Belönande
Sidantal:	68
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	19.3.2012

DEGREE THESIS	
Arcada	
DegreeProgramme:	Social services
Identificationnumber:	3521
Author:	Lena Olin
Title:	Meaningfulness in child protection family work - a qualitative study about challenging, worthwhile and rewarding factors in the work
Supervisor (Arcada):	Åsa Rosengren
Commissioned by:	
Abstract: This thesis degree is a commissioned work that is made in cooperation with a city in southern Finland. The aim of this study is to find out factors that increase meaningfulness in family work of child protection. The focus is on the work that is made with the children, with the parents and the work that is made with the whole family. The research questions are: What feels challenging, rewarding and giving working with the children? What feels challenging, rewarding and giving working with the parents? What feels challenging, rewarding and giving working with the whole family? Theme based interviews are used as a data collection model. Four family workers were interviewed. First I describe the family work in child protection and in the following chapter I present the theoretical framework that contains social pedagogy and empowerment. The result from the research shows that family workers experiences the work with the parents, with the children and with the whole family as challenging, giving and rewarding. Challenging with the family is the multidimensional difficulties, parents getting the help late, to talk about violence in the family, the parents denying difficulties and to achieve a good client relationship. Giving and rewarding is the parents motivation and trust, when the parents realize and to succeed in the work. Challenging working with the children are the parents negative attitude and not to be able to help the child. Giving and rewarding working with the children is being able to get the childrens perspective into knowledge and that children are unique and vulnerable. Together these factors contributes to meaningfulness in the work.	
Keywords:	Meaningfulness, Child protection, Family work, Empowerment, Social pedagogy, Challenging, Worthwhile, Rewarding
Numberof pages:	68
Language:	Swedish
Date of acceptance:	19.3.2012

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	3521
Tekijä:	Lena Olin
Työn nimi:	Merkityksellisyys lastensuojelun perhetyössä – laadullinen tutkimus haastavista, antoisista ja palkitsevista tekijöistä työssä
Työnohjaaja (Arcada):	Åsa Rosengren
Toimeksiantaja:	
Tiivistelmä: Tämä opinnäytetyö on tehty yhteistyössä etelä suomalaisen kaupungin kanssa. Opinnäytetyön tulokset hyödynnetään kaupungin omassa toiminnassa. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää mitkä asiat lastensuojelun perhetyössä vaikuttavat siihen että työ tuntuu merkitykselliseltä. Keskiössä ovat työskentely vanhempien, lasten ja koko perheen kanssa. Tutkimuskysymykset ovat: Mitkä asiat tuntuu haastavalta, antoisalta sekä palkitsevalta lasten kanssa työskennellessä? Mitkä asiat tuntuu haastavalta, antoisalta sekä palkitsevalta vanhempien kanssa työskennellessä? Mitkä asiat tuntuu haastavalta, antoisalta sekä palkitsevalta koko perheen kanssa työskennellessä? Tiedonkeruumenetelmänä käytetään laadullista menetelmää ja teemahaastattelua. Neljä perhetyöntekijää on haastateltu. Kuvailen ensin lastensuojelun perhetyötä ja seuraavassa kappaleessa opinnäytetyön teoriapohjaa, joka koostuu sosiaalipedagogiikasta ja voimaantumisesta. Tutkimustuloksista käy ilmi että lastensuojelun perhetyöntekijät kokevat työnsä haastavana, antoisana ja palkitsevana. Haastavaa koko perheen kanssa työskennellessä on perheiden moniongelmaisuus, se että perheet saavat apua myöhään, puheeksi ottaminen perheväkivaltatilanteissa, kun vanhemmat eivät näe ongelmia sekä hyvän asiakassuhteen luominen. Antoisaa ja palkitsevaa koko perheen kanssa työskennellessä on perheen motivaatio ja luottamus, kun vanhemmat oivaltaa itse asioita sekä työssä onnistuminen. Haastavaa lasten kanssa työskennellessä on vanhempien negatiivinen asenne sekä se ettei pysty auttamaan lasta. Antoisaa ja palkitsevaa lasten kanssa työskennellessä on lasten näkökulman esiin tuominen sekä lasten aito ja vilpitön olemus. Nämä tekijät muodostavat yhdessä kokonaisuuden jotka myötävaikuttavat työn merkityksellisyyteen.	
Avainsanat:	Merkityksellisyys, Lastensuojelu, Perhetyö, Voimaantuminen, Sosiaalipedagogiikka, Haastava, Antoisia, Palkitseva
Sivumäärä:	68
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	19.3.2012

INNEHÅLL

1	INLEDNING	8
1.1	Bakgrund.....	8
1.2	Syfte och frågeställningar	9
1.3	Avgränsning	9
1.4	Arbetets struktur.....	10
2	FAMILJEARBETE INOM BARNSKYDDETS ÖPPEN VÅRD	11
2.1	Förebyggande och korrigerande familjearbete	15
2.2	Ramar för familjearbete	16
2.2.1	<i>Familjeramen.....</i>	<i>16</i>
2.2.2	<i>Föräldraskapsramen</i>	<i>17</i>
2.2.3	<i>Ramen för arbetet med föräldrarna.....</i>	<i>18</i>
2.2.4	<i>Barnets individuella ram</i>	<i>19</i>
2.2.5	<i>Ramen för skyddandet av barnet</i>	<i>21</i>
2.3	Sammanfattning	22
3	TEORETISK REFERENSRAM	22
3.1	Socialpedagogiska utgångspunkter	23
3.2	Socialpedagogisk professionalism.....	24
3.3	Empowerment	26
3.4	Sammanfattning	29
4	TIDIGARE FORSKNING.....	29
4.1	Litteratursökning.....	29
4.2	Tidigare forskning.....	30
4.3	Sammanfattning av tidigare forskning	32
5	GENOMFÖRANDET AV STUDIEN	33
5.1	Val av metod	33
5.2	Kvalitativa intervjuer	33
5.3	Temintervjuer	35
5.4	Val av respondenterna.....	36
5.5	Genomförandet av intervjuerna	36
5.6	Innehållsanalys	37
5.7	Validitet och etiska aspekter	38
6	RESULTATREDOVISNING	41
6.1	Utmaningar i arbetet med familjen.....	41
6.1.1	<i>Familjernas mångdimensionella svårigheter.....</i>	<i>41</i>

6.1.2	<i>Hjälp i ett sent skede</i>	42
6.1.3	<i>Att ta till tals vid familjevåld</i>	42
6.1.4	<i>Förnekelse av svårigheter</i>	43
6.1.5	<i>Att uppnå ett gott klientförhållande</i>	43
6.2	Givande och belönande faktorer i arbetet med familjen	44
6.2.1	<i>Föräldrarnas motivation och förtroende</i>	44
6.2.2	<i>När föräldrarna inser</i>	45
6.2.3	<i>Att lyckas i arbetet</i>	45
6.3	Utmaningar i arbetet med barnen	46
6.3.1	<i>Föräldrarnas negativa attityd</i>	46
6.3.2	<i>Att inte kunna hjälpa</i>	46
6.4	Givande och belönande i arbetet med barnen	47
6.4.1	<i>Att kunna lyfta fram barnets perspektiv</i>	47
6.4.2	<i>Det unika och känsliga barnet</i>	48
6.5	Sammanfattning av resultatredovisningen	49
7	ANALYS OCH TOLKNING AV RESULTATET	50
7.1	Arbetet med familjen	50
7.2	Arbetet med barnen	53
7.3	Det socialpedagogiska arbetet	55
7.4	Sammanfattning	56
8	DISKUSSION	57
8.1	Resultatdiskussion	57
8.2	Reliabilitet, validitet och metodval	58
8.3	Studiens arbetslivsrelevans och tips till fortsatt forskning	59
	KÄLLOR	61
	BILAGA 1	64
	BILAGA 2	66
	BILAGA 3	67

Figur

Figur 1.Familjearbetets orientorganisationsgrund och verksamhetsramar (Myllärniemi 2007:39).....	16
--	----

1 INLEDNING

Barns och ungdomars välmående har under de senaste åren väckt många diskussioner och samtalsämnen i det finländska samhället. Klientmängden inom barnskyddet har samtidigt stigit oroväckande. Nyastestatistik visar att det idag finns dryga 80 000 finländska barn som är klienter inom barnskyddet. Professionella inom barnskyddet betonar att det handlar om utmanande, svåra och etiska fall, som är krävande att lösa. Brist på resurser inom barnskyddet försvårar arbetet ytterligare. För att försöka förstå och förverkliga barnskyddsarbetet och fenomenet kring det, behövs det forskning inom ämnet. Experter inom området hävdar att det finns för lite forskning om barnskyddet i Finland. För att stöda arbetet med den allt ökande klientmängden och de utmanande svårigheterna, behövs det aktuell fakta och information från barnskyddet. Den forskning som finns är enligt experter utspridda och det finns fortfarande fenomen inom barnskyddet som inte alls undersökts. (Pekkarinen 2011)

Familjearbetet inom barnskyddet ur familjearbetarnas perspektiv hör till ett av dessa fenomen som det finns mycket lite forskning om. Trots att arbetet är utmanande och krävande, innehåller arbetet även faktorer som gör att arbetet känns givande och meningsfullt. Jag blev under min fördjupade praktik inom barnskyddets familjearbete speciellt intresserad av att försöka utreda vilka dessa faktorer är.

1.1 Bakgrund

Arbetslivet förändras i takt med att samhället förändras, vilket även medför förändringar inom olika yrkesgrupper. Arbetet inom sociala området har blivit alltmer klientcentrerat och det mångprofessionella samarbetet har fått en allt högre position. Det har även uppstått nya yrkesgrupper inom sociala området. Ett av dessa relativt nya yrkesgrupper är familjearbetarna inom barnskyddet. (Reijonen 2005:7)

Familjearbete inom barnskyddets öppna vård har de senaste åren blivit alltmer korrigerande och rehabiliterande. Ännu för tio år sedan klassades familjearbetet inom barnskyddets öppna vård som förebyggande familjearbete. Familjerna är idag ofta i behov av rikligt med stöd, svårigheterna är ofta mångdimensionella. (Myllärniemi 2007:121)

Familjearbetaren måste anpassa sig till olika situationer som ständigt förändras och utvecklas, såväl i arbetet med familjerna som i den organisation som personen jobbar i. Familjearbetaren har även under en arbetsdag många olika roller, som ständigt måste anpassas till de olika situationerna i arbetet. Dessutom kräver yrket mångdimensionell kunskap, eftersom familjernas svårigheter varierar i hög grad. (Reijonen 2005:13-14) Familjer har ofta en hög tröskel för att söka hjälp och ofta även bristfällig information om hjälp och stödåtgärder som finns. Ibland fås hjälpen först då det redan hänt något dramatiskt i familjen. Det kan handla om familjevåld, psykisk ohälsa eller andra riskfaktorer. Familjen är då i behov av professionell hjälp. (Johansson & Berg 2011:27)

1.2 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att öka kunskap inom familjearbetet genom att synliggöra de faktorer i arbetet som bidrar till att arbetet känns meningsfullt. Jag kommer att fokusera mig på familjearbetets innehåll med barnen, med föräldrarna och på arbetet med hela familjen. (jfr Myllärniemi 2007:17) Mina centrala frågeställningar är följande:

Vad är det i arbetet med *barnen* som känns utmanande, givande och belönande för familjearbetarna?

Vad är det i arbetet med *föräldrarna* som känns utmanande, givande och belönande?

Vad är det i arbetet med *hela familjen* som bidrar till att arbetet känns utmanande, givande och belönande?

Dessa frågeställningar söker jag svar på genom att göra en kvalitativ studie.

1.3 Avgränsning

Jag har valt att avgränsa min studie till familjearbete inom barnskyddets öppna vård, och valt att inte inkludera familjearbete som görs på olika barnskyddsanstalter. Detta motiverar jag med att familjearbete i grund och botten är förebyggande arbete, för att försöka hindra brådskande placering eller placering utom hemmet. Jag granskar familjearbetet ur familjearbetarnas perspektiv, eftersom jag är intresserad av deras erfarenheter och upplevelser av att arbeta med familjer. Detta perspektiv har fått lite uppmärksamhet och yrkesgruppen är även relativt ny. Jag vill dessutom synliggöra faktorer som

bidrar till att arbetet känns meningsfullt, eftersom barnskyddsarbetet ofta förknippas med endast utmaningar. Vidare har jag valt att avgränsa min studie på familjearbete som görs med familjer som alla är klienter inom barnskyddet. Jag har således valt att lämna bort familjearbete som görs med familjer som inte är klienter inom barnskyddet. På den enhet var jag utför mina intervjuer, är alla familjer klienter inom barnskyddet, så det föll naturligt att fokusera på arbetet med enbart dessa familjer.

1.4 Arbetets struktur

Jag redogör för barnskyddets familjearbete enligt Myllärniemi (2007). Mitt examensarbete utgår även ifrån ett empowerment perspektiv och ur ett socialpedagogiskt tankesätt. Teorin om empowerment baserar sig på Askheim & Starrin (2007) samt Heikkilä & Heikkilä (2005). Det socialpedagogiska tankesättet presenteras enligt Madsen (2006), Kurki (2006) och Hämäläinen (2007).

I kapitel 2 redogör jag för familjearbete inom barnskyddet och dess olika ramar som utgör stommen av hela arbetet med familjerna. I kapitel 3 presenteras den teoretiska referensramen som består av socialpedagogik och socialpedagogisk professionalism samt begreppet empowerment. Jag redogör för begreppen allmänt men även med tanke på arbetet inom barnskyddet och ur familjearbetarnas perspektiv. I kapitel 4 presenterar jag hur jag sökt litteratur och vad de tidigare forskningarna kring ämnet resulterat i. Kapitel 5 och 6 består av redogörelse för metodiken i min studie, jag beskriver hur jag samlat in mitt material och hur jag kommit till det resultat som presenteras i min studie. Genomförandet av studien och resultaten presenteras i kapitel 5 och 6. I kapitel 7 presenteras analysen och tolkningen av resultaten. Kapitel 8 avslutar med en slutdiskussion.

Jag kommer i följande kapitel att kort presentera barnskyddets roll i familjearbetet, därefter redogör jag för familjearbetet inom barnskyddet. Jag ger en inblick i familjearbetets struktur och läggning, därefter presenteras de olika ramarna i arbetet.

2 FAMILJARBETE INOM BARNSKYDDETS ÖPPEN VÅRD

Barnskyddet har en samhällelig uppgift att hjälpa och skydda barnen. Barnen anses behöva skydd ifall det framkommer riskfaktorer i uppväxtförhållanden som anses vara farliga, hotande eller skadliga för barnen. (Hurtig 2003:20) Barnskyddet har tre huvuduppgifter: att trygga barnens uppväxtförhållanden, att stöda föräldrarna i deras uppfostran samt att skydda barnen. Föräldrarna har huvudansvaret över sina barns välmående, uppfostring och omsorg. Trots att huvudansvaret för barnens välmående ligger hos föräldrarna är det den offentliga sektorns ansvar att ingripa i familjens liv, ifall situationen kräver det. Stödåtgärderna som görs ur den offentliga sektorn skall dock alltid sträva till att hjälpa på det mildaste sättet. Det betyder att det bör noggrant övervägas vilka stödåtgärder som på minsta sätt tangerar självbestämmanderätten för såväl barnen som föräldrarna. Eftersom alla familjer är olika bör det även noggrant utvärderas vilka stödåtgärder som passar olika familjer. (Sosiaaliportti 2007)

När det talas om familjearbete inom barnskyddets öppna vård, menas det arbete som görs med familjen hemma i deras hem. Då familjearbetet påbörjas finns det oro för familjen. Riskfaktorerna varierar, men missbruk och psykisk ohälsa är rätt ofta förekommande riskfaktorer. Med familjearbete strävas det till att förebygga svårigheter i familjen eller lindra dem, genom att erbjuda hjälp och stöd. (Myllärniemi 2007:16) Familjer som är klienter inom barnskyddet börjar klientskapet oftast då de redan befinner sig i kris och när svårigheterna har samlats (Järvinen et. al 2007:44).

Familjens olika behov utgör grunden för familjearbetet. Det kan handla om uppfostringssvårigheter och om ovisshet om barnens utveckling. Det kan också handla om bristfälliga levnadsförhållanden eller om behov för att aktivera familjens verksamhetsförmåga. Utöver dessa kan det finnas behov att helt enkelt öka familjens välmående. (Rönkkö & Rytönen 2010:27-28) Familjearbetarna strävar alltid till att stöda växelverkan mellan barnet och föräldrarna, hela familjedynamiken och föräldraskapet. (Myllärniemi 2007:11)

Familjearbete är ett mångdimensionellt begrepp, och kan än idag åstadkomma förvirring. Rent allmänt menas det med familjearbete allt arbete som görs med familjer. Familjearbete kan utföras av den offentliga sektorn, olika organisationer, tredje sektorn,

församlingar och av olika företag. Familjearbete utförs mycket som projekt, men även som stadigvarande verksamhet. (Nätkin&Vuori 2007:7-8; Rönkkö & Rytönen 2010:27-28) I Helsingfors har det uppskattats att det finns 50-60 olika arbetsbenämningar för familjearbete. Alla kommuner, projekt, arbetsenheter och team definierar arbetet på olika sätt enligt deras egna kontexter. (Heino 2008:44)

Målet för barnskyddets familjearbete inom öppen vården är att stöda och hjälpa familjer som är klienter inom barnskyddet. Familjearbetet är en stödåtgärd vars uppgift är att optimera stödet och hjälpen då familjerna befinner sig i olika krissituationer. Familjearbetarna har oftast socionom yh utbildning och arbetet sker för det mesta hemma hos familjen. Familjearbetet är gratis för familjen. (Vilen et.al 2010:32)

Familjearbetarna kan arbeta enskilt eller parvis med familjerna. Oftast är den andra professionella familjearbetare, socialarbetare eller hälsovårdare. Beroende på familjens situation kan den andra professionella också vara psykolog, fysioterapeut, ergoterapeut eller en professionell från daghemmet. Familjearbetet kan planeras så att båda familjearbetarna är med på alla hembesök eller endast i några på förhand planerade. Det är i många fall önskvärt att familjearbetet sker parvis. När familjearbetarna vill arbeta med både föräldrarna och barnen, kan den andra familjearbetaren arbeta med barnen under tiden den andra familjearbetaren arbetar med föräldrarna. När familjens livssituation är mycket komplicerad och svår eller om det finns risk att någon av familjemedlemmarna kan vara våldsamma, är det också nödvändigt att utföra arbetet parvis. (Järvinen et. al 2007:136-137)

Familjearbetet börjar när familjens socialarbetare kontaktar familjearbetarna. I idealfall let påbörjas familjearbetet i ett tidigt skede, i samband med att familjen blir klient inom barnskyddet. I verkligheten påbörjas familjearbetet alltför ofta för sent, med tanke på barnskyddsprocessen och det förebyggande arbetet med hjälp av familjearbetet. Familjearbetet är frivilligt för familjen, familjearbetet kan inte påbörjas ifall familjen inte vill ha det. Socialarbetaren kan dock försöka motivera familjen att ta emot hjälpen. Arbetet är målmedvetet, planerat och grundar sig på klientplanen med familjens målsättningar som görs individuellt med varje familj. Familjearbetets längd varierar vanligtvis mellan sex månader till två år. (Myllärniemi2007:16-17)

Familjerna är oftast klienter inom barnskyddet, som behöver handledning, rådgivning, rehabilitering och intensivt stöd i vardagen. Ibland är det osäkert ifall familjearbetet är en tillräcklig stödform och ibland måste det övervägas ifall någon annan stödform skulle vara effektivare för familjen. De målsättningar som sätts upp i klientplanen, kontrolleras med jämna mellanrum av familjearbetaren, socialarbetaren och av familjen. Familjearbetet grundar sig på att stöda, men innehåller även kontroll faktorer, eftersom det handlar om barnskyddets familjearbete. (Myllärniemi2007:16-17)

Inom sociala området betonas klientcentrerat arbete och arbetet är högt servicebetonat, och kontrollaspekten smälter inte direkt in med de övriga faktorerna. Barnskyddsarbetet innebär dock alltid kontroll, eftersom namnet även vägleder till att det handlar om att skydda barnen. Familjearbetarna ses dock inte automatiskt som myndigheter, vilket även kan underlätta själva arbetet med familjen. (Niemi 2002:130) Familjearbetet inom barnskyddets öppna vård har de senaste åren blivit mer korrigerande och rehabiliterande arbete från att ha tidigare ansetts vara mer förebyggande. Familjer som är barnskyddsklienter idag är ofta i behov av speciellt stöd och barnens uppväxtförhållanden uppfyller även kriterium till sociala riskfaktor. Familjerna har svårt att klara av vardagen och vanligt är även svårigheter med växelverkan inom familjen. Familjearbetet strävar till att påverka dessa svårigheter intensivt. Barnskyddets familjearbete är alltid en intervention i familjens privatliv. (Myllärniemi 2007:121)

Familjearbetets största och mest förekommande målsättning är att stöda föräldraskapet, eftersom föräldraskap alltid innebär växelverkan mellan barnen och föräldrarna. Målet är tillräckligt bra föräldraskap, att föräldrarna ser barnens behov och kan uppfylla dem. Familjearbetarna fokuserar på förhållandet mellan barnen och föräldrarna, hur familjedynamiken fungerar i familjen. Familjearbetet förverkligas genom observation hemma hos familjen, handledning, rådgivning, terapeutiska samtal, olika metoder samt konkret hjälp i vardagen. (Myllärniemi 2007:13)

Barnskyddets familjearbete är barncentrerat arbete som alltid utförs inom barnskyddskontexten. Målet är att stöda familjen och förstärka deras resurser målmedvetet och planerat. Familjearbetet är multiprofessionellt och intensivt arbete som görs individuellt med familjemedlemmarna eller med hela familjen. Familjearbetet är mångdimensionellt psykosocialt arbete som görs hemma hos familjen, arbetet kan också vid behov utföras

på till exempel daghem eller andra lämpliga platser. Familjearbetet påbörjas alltid med remiss eller annat utlåtande av professionella. I remissen eller utlåtandet skall det framgå en utvärdering av familjens behov för familjearbete. När familjearbetet väl kommit igång, utvärderas arbetet planerat och regelbundet med familjen. På utvärderingarna deltar familjens socialarbetare, familjearbetaren och den som beställt familjearbetet, ifall det är en annan än socialarbetaren som beställt arbetet. Förutom familjearbetet kan det även sammankopplas andra tjänster för familjen, tanken är då att det skall uppstå en enhetlig service som skall uppfylla familjens behov. (Heino 2008:48)

Familjearbetet är ett yrke var familjearbetarna kommer mycket nära sina klienter; nära barnet, mamman och pappan i familjen. Familjearbetets utgångspunkt är förhållandet, i familjen, mellan föräldrarna, förhållandet som föräldrarna har med barnet samt förhållandet mellan syskonen i familjen. Familjearbetarna är medparter i dessa förhållanden, eftersom familjearbetet är ett arbete var växelverkan och förhållanden är centrala. Genom att arbetet fokuseras kring förhållandet och växelverkan, kan familjearbetaren själv uppleva vad det är i hennes arbetssätt som påverkar familjen, och hur det egna arbetssättet kan förändras, så att förändringar nås inom familjen. Det centrala budskapet är att man inte kan förändra den andra, man kan endast ändra sitt eget arbetsätt. Familjearbetarna måste därför kontinuerligt komma ihåg att reflektera över sitt arbete. (Heino 2008:48)

Arbetet med familjen förstärks och förbättras ifall det uppstår ett förtroende mellan familjen och familjearbetaren. Eftersom familjearbetarna kommer nära in på familjemedlemmarna är det viktigt att familjearbetarna håller ett visst avstånd till familjen. Förhållandet får inte bli för nära, det skall således vara ett stödförhållande som också skall kunna upphöra då det inte mera finns behov för det. Genom att familjearbetaren reflekterar över sitt eget arbete, märker hon hur förhållandet förändras och vilka faktorer som bidrar till att det förändras. Grundtanken i familjearbetarens arbete är konstant att hjälpa barnet och genom att reflektera över arbetet, kan familjearbetaren lättare se vad som hjälper barnet bäst. (Heino 2008:48)

Familjearbetet har som tidigare nämnts många olika benämningar för arbetet. Det familjearbete som görs med familjer som är klienter inom barnskyddet är för det mesta korrigerande familjearbete. (Myllärniemi 2007:17-20)

I det följande avsnittet kommer jag dock att kort redogöra för både förebyggande och korrigerande familjearbete, eftersom barnskyddets familjearbete väl kan uppfylla båda benämningarna.

2.1 Förebyggande och korrigerande familjearbete

Som tidiagre nämnt, kan familjearbetet delas in i förebyggande och korrigerande arbete med familjer. Med förebyggande familjearbete får familjerna stöd målmedvetet, planerat och under en längre tid. Stödet och hjälpen ges åt hela familjen, men familjemedlemmarnas individuella behov uppmärksammas även. Förebyggande familjearbete kräver ingen remiss eller klientskap inom barnskyddet, det är även frivilligt för familjerna. Med förebyggande familjearbete strävas det till att familjen skall ha kontroll över sitt liv, arbetet går ut på att stöda familjens resurser i det vardagliga livet. Arbetet kan bestå av att stöda föräldraskapet, handleda i uppfostringen och skötseln av barnen. Hemmets rutiner och det vardagliga livet sätts i fokus i det förebyggande familjearbetet. Växelverkan har en väsentlig roll i arbetet, likaså familjens sociala nätverk. Med hjälp av förebyggande familjearbete strävas det till att utöka det sociala nätverket och således försöka hindra exklusion. (Reijonen 2007)

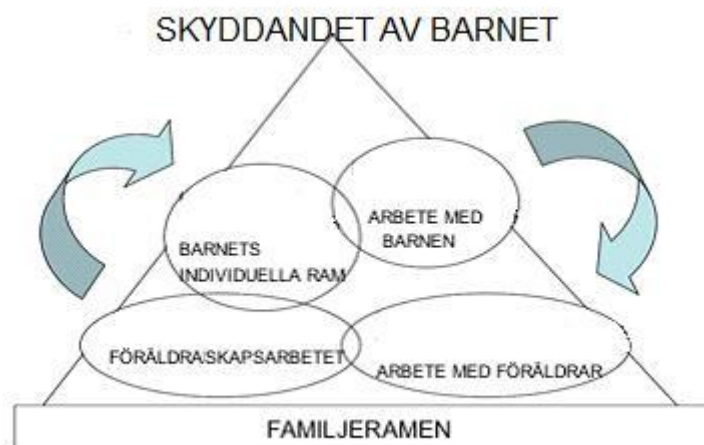
Korrigerande familjearbete innebär familjearbete som görs inom barnskyddskontexten. Det korrigerande familjearbetet kräver klientskap inom barnskyddet och en remiss som familjens socialarbetare skickat till familjearbetet inom barnskyddet. Likväl som det förebyggande familjearbetet är det korrigerande familjearbetet också välplanerat och målmedvetet. Arbetets mål är att stöda och hjälpa familjen i svåra livssituationer. Det korrigerande familjearbetet är en stödåtgärd i barnskyddets sociala arbete. Familjearbetet är således en del av det sociala arbete som görs med barnfamiljer som är klienter inom barnskyddet. Då det korrigerande familjearbetet börjas finns det stor oro över barnens omsorg och trygghet. Då det korrigerande familjearbetet påbörjas befinner sig familjerna i en krissituation och tanken är att familjearbetet skall kunna erbjuda intensivt arbete med familjen. Det korrigerande familjearbetet är frivilligt, men familjen kan dock ordinerats att ta emot familjearbetare. (Reijonen 2007)

Sammanfattningsvis kan det konstateras att skillnaden mellan förebyggande familjearbete och korrigerande är hårfin med tanke på arbetets mål och struktur. Den största skillnaden är dock att familjens svårigheter är gravare inom det korrigerande familjearbetet, eftersom det även kräver klientskap inom barnskyddet.

I nästa stycke redogör jag för de olika verksamhetsramarna inom barnskyddets familjearbete enligt Myllärniemi (2007).

2.2 Ramar för familjearbete

Familjearbetet grundar sig på olika olika ramar som utgör stommen för hela familjearbetet. Dessa ramar är familjeramen, ramen för arbetet med föräldarna, föräldraskapsramen, barnets individuella ram och ramen för skyddandet av barnet. Tillsammans bildar dessa ramar en pyramid, där alla ramar har en central betydelse i arbetet med familjen. (Myllärniemi 2007:38) Barnen glöms snabbt bort ifall man ser hela familjen som en helhet, var alla tänker och känner lika. (Itäpuisto 2008:28)

Figur 1. Familjearbetets orientationsgrund och verksamhetsramar (Myllärniemi 2007:39)

2.2.1 Familjeramen

Familjeramen är en gemensam nämnare och grund för arbetet med familjerna. Barnskyddets uppgift är att ta till åtgärder när det finns oro för barnen i familjen. Barnskyddsmyndigheterna är oroliga för barnen och föräldrarna är oftast de som orsakar

oron i familjen. Familjeramen utgår ifrån att svårigheterna i familjen påverkar alla och att lösningen till svårigheterna finns i familjen. Familjearbetaren koncentrerar sig på att granska svårigheterna i familjen ur barnens perspektiv, eftersom skyddandet av barnet är utgångspunkten för familjearbetet. Frågor som hur familjens svårigheter påverkar barnen och deras framtid är väsentliga och berättigade när det finns olika skäl till oro i familjerna. (Myllärniemi 2007:40) Familjearbetets utgångspunkt är att se hoppet och att förmedla glädje till familjen. Familjearbetets uppgift är att uppmuntra familjen att leva vidare och att stöda familjen i deras vardag. Med familjearbete vill man stöda familjen socialt, psykiskt, emotionellt, fysiskt och ekonomiskt. I familjearbetet ses familjens resurser som det centrala – inte problemen och svårigheterna. (Helminen 2006:98)

Familjen ses som en helhet, varje familjemedlem påverkar familjen. I början av familjearbetet strävar familjearbetarna till att kartlägga familjens svårigheter och behov, men också resurserna och krafterna. Målsättningarna kan spjälkas till mindre specifika mål, familjearbetarna kan stöda och förstärka föräldraskapet, växelverkan i familjen eller stöda ungdomen i familjen till att bli självständig. Alla mål är olika, eftersom alla familjer är olika, men det finns dock ett gemensamt mål. Alla familjer har som mål att börja klara sig i livet, utan yttre stödformer. Med andra ord har familjearbetet lyckats då hjälpen och stödet inte mera behövs. (Reijonen 2005:11)

Trots att påbörjan av arbetet sker på grund av oro för föräldrarna, kan tyngdpunkten variera under arbetets gång. Målsättningarna varierar, och det är igenkännande för arbetet. Familjearbetet koncentreras inte specifikt på enbart att arbeta med barnen eller med föräldrarna, tyngdpunkten varierar med att vara aktiv på olika ställen som är centrala med tanke på hela familjens välmående. (Hurtig 2003:83)

2.2.2 Föräldraskapsramen

Föräldraskapsramen och ramen för arbetet med föräldrarna, varierar i alla familjer eftersom alla familjer är olika. Tyngdpunkten på familjernas svårigheter kan se mycket olika ut och beroende på svårigheterna fattas beslutet att arbeta med barnen eller med föräldrarna eller med alla i familjen. I familjearbetet läggs det oftast tyngdpunkten på att stöda föräldrarna och speciellt deras föräldraskap. Föräldraskapsramen innebär att man förstärker och stöder föräldraskapet och speciellt växelverkan mellan föräldrarna och

barnen. Växelterkan mellan barnen och föräldrarna är oerhört viktig och innehar således en central aspekt i föräldraskapsarbetet. I en tillräckligt god växelterkan är föräldrarna emotionellt närvarande genom att kunna reglera och ta emot barnens känslor samt att uppfylla barnens olika behov. Då det finns brister i växelterkan strävar familjearbetarna till att en tillräckligt god växelterkan skall kunna uppnås mellan barnen och föräldrarna. Fokus i arbetet är att utvärdera föräldraskapet, förstärka och stöda det, förhållandet mellan barnet och föräldern betonas. (Myllärniemi2007:41-42)

I familjearbetet strävar familjearbetarna till att stöda och utvärdera föräldraskapet multiprofessionellt. Detta är viktigt eftersom det annars finns en ökad risk för ett alltför entydigt perspektiv. En familjearbetare kan ha en annan syn på föräldraskapets svårigheter än en annan familjearbetare. När familjearbetarna arbetar med föräldrarna finns det en hel del faktorer som familjearbetarna fokuserar sitt stöd på. Familjearbetarna rådgör och stöder föräldrarna i att stöda barnens utveckling i olika åldersfaser. Föräldrarna får råd och stöd om hur uppfylla barnens grundbehov samt att sätta gränser. Familjearbetarna stöder föräldrarna i att försöka förstå barnens känslor i sorg och i glädje, sensitivitet inför de egna barnen. Växelterkan mellan barnen och föräldrarna stöds, familjearbetarna strävar till att hela familjen skall få en fungerande vardag. Förutom dessa uppfostningsaspekterna, riktas stödet till att värna om parförhållandet och att klargöra dess betydelse för föräldrarna. Deras parförhållande påverkar hela familjens välmående. Föräldrarnas egna resurser stöds, familjearbetarna stöder föräldrarna att ta hand om sig själv och att värna om sitt eget orkande i vardagen. (Vilen et.al 2010:132)

2.2.3 Ramen för arbetet med föräldrarna

Arbetet inom föräldraskapsramen och arbetet med föräldrarna strävas till att urskiljas, eftersom de trots dess likhet ändå har olikheter. Ramen för arbetet med föräldrarna innebär i denna ram att familjearbetaren och föräldrarna talar om saker som endast berör vuxna i familjen. Det kan handla om arbetssituationen, om hälsan eller om pengar. Gemensamt är att dessa saker ändå påverkar indirekt barnet. Föräldrarnas egna erfarenheter i livet går igenom och bearbetas genom diskussion. Föräldrarnas förhållande till barnet sätts på sidan inom denna ram, det utgås ifrån att föräldrarnas välmående direkt påverkar barnets välmående. Det är viktigt att urskilja dessa två ramar redan då planeringen av familjearbetet påbörjas, eftersom dessa lätt kan blandas. Det finns en ökad risk att

barnens känslor och behov blir åsidosatta, då det exempelvis enbart fokuseras på föräldrarnas ekonomiska problem. (Myllärniemi 2007:42)

Då familjearbetarna valt att endast tala med föräldrarna om vuxna saker, bör barnen i familjen ändå beaktas. Man kan se till att barnet har något roligt att göra under tiden eller också kan den andra familjearbetaren arbeta med barnet eller gå ut med barnet. Hemmets storlek avgör även ifall det finns möjligheter att tala ostört, utan att barnet i familjen hör. Viktigaste är att diskussionen mellan familjearbetaren och föräldrarna är ostört, eftersom det som diskuteras ofta är känsligt och svårt. (Vilen 2010:218) Det är viktigt att komma ihåg att familjearbetarna löser inga problem ensam, det behövs multi-professionellt samarbete, och framförallt familjens eget initiativ, vilja och empowerment. (Reijonen 2005:37)

2.2.4 Barnets individuella ram

Barnets individuella ram kännetecknas av att familjearbetarna försöker skapa ett aktivt och speciellt förhållande med barnet. Barnet ses som en unik och speciell individ. Barnets individuella ram innebär vanligtvis arbete med tonåringar och unga vuxna, men även med yngre barn. Ibland kan föräldrarna ha så grava svårigheter att det inte går att arbeta aktivt med dem. I dessa fall arbetar familjearbetarna mest med barnen. Ibland kan även föräldrarnas psykiska tillstånd vara så svåra att familjearbetets metoder helt enkelt inte räcker till. I dessa fall är det ytterst viktigt att familjearbetarna bemöter barnet individuellt och skapar ett förhållande med barnet var det finns förtroende och god växelverkan. (Myllärniemi 2007:42-43)

Familjen ses som en viktig del av barnets omgivning, men denna ram fokuserar bredsynt på barnens hela omgivning. Det fokuseras på barnets sociala omgivning utanför hemmet, och hur denna omgivning påverkar barnen. I barnets individuella ram fokuserar familjearbetarna på arbetet med barnet och strävar till en god växelverkan och tillit med barnet. Familjearbetarna arbetar med olika metoder och mål som är vanligt för familjearbetet, men inom denna ram har dessa metoder och mål inte lika stor betydelse. Barnet får här bestämma en hel del över arbetets gång. Familjearbetarna strävar till att ge tid och plats för barnet och vara lyhörd för barnets behov. Familjearbetarna träffar barnet oftast hemma och ser således barnet i dess naturliga miljö och kan då lättare få

barnet att tala och dela med sig av det som ibland kan kännas svårt. I familjearbetet betonas det att barnet skall ses som en individ med speciella behov och utvecklingsfaser, som även bör bemötas på ett speciellt sätt. Familjearbetarna har en viktig roll med barnen, eftersom de är i många fall de enda som har tid att sätta in sig i barnets liv och dess vardag. I arbetet med barnen används ofta arbetsmetoder som känslkort och böcker, för att hjälpa barnen med deras känslor och tankar. Barnens åsikter och tankar har högt värde och de bidrar oftast till att vägleda arbetet även med föräldrarna och hjälper således hela familjen. (Myllärniemi2007:42-43)

Barn är av naturen intresserade av olika lekar och praktiska aktiviteter. Familjearbetarna utnyttjar dessa aspekter i arbetet med barnen. Barn övar olika talanger och roller genom leken, men de bearbetar även saker de varit med om. Barn kan till exempel upprepa vissa saker i leken, för att försöka förstå vad de varit med om. När barnet mår bra är leken fylld av glädje, spontanitet och inlevelse. Då barn varit med om svåra saker, kan leken fastna på ett ställe, och leken blir upprepande och glädjelös. Familjearbetaren kan då försöka hjälpa barnet genom att gå med i leken, och på det sättet få barnet att bearbeta sina känslor. Barn har lätt att leva in sig i olika roller och genom att till exempel leka superhjälte, kan barn uppleva en känsla av kraft och styrka. (Vilen et. eli 2010:241)

Alla barn vill bli älskade och accepterade som de är. Familjearbetaren kan visa att hon bryr sig och att hon accepterar barnet, på olika sätt. Familjearbetaren lyssnar på barnet, visar empati och närhet och diskuterar med barnet på barnets nivå. Barn som har en negativ bild av sig själv och dålig självkänsla, kan söka uppmärksamhet på alla tänkbara sätt. Ofta handlar det om att få uppmärksamhet genom att göra icke önskvärda saker. Trots att familjearbetaren inte godkänner allt som barnet gör, är det viktigt att hon ändå visar att hon förstår och accepterar barnets känslor. Barnet har rätt att vara arg och rädd, och det är viktigt att barnet vet om det. Alltid behövs det inte ord, ibland kan ett varmt leende eller en blick, visa åt barnet att familjearbetaren accepterar det. Samtidigt stöder familjearbetaren barnet att uttrycka sina känslor. Barnet har lättare att berätta om sina känslor, när det vet att familjearbetaren lyssnar på barnet och godkänner det som det är. Alla barn behöver åtminstone en vuxen som har tid att lyssna. Familjearbetaren kan visa sitt genuina intresse för barnet, genom att vara intresserad av allt barnet berättar. Alla barn är individer, och ibland kan det ta månader eller år, förrän barnet är färdig att be-

rätta om sina känslor. Familjearbetaren respekterar detta och ger barnet den tid det behöver. (Korhonen 2005:40-41)

Det förhållande som familjearbetaren lyckas skapa med barnet, kan ge krafter åt både barnet och familjearbetaren. Stunder som upplevts tillsammans, omsorgen och omtanken lever kvar länge hos barnet, och kan vara en viktig stödpelare genom barnets hela liv. Skillnaden mellan barn och vuxna är att barn blir lyckliga av att få, medan vuxna blir lyckliga av att få ge. Barnet är lycklig då det får ta emot vuxnas kärlek och omtanke. Vuxna blir genuint lyckliga först då de är färdiga att ge något av sig själv, för att göra andra människor goda saker. (Korhonen 2005:70)

Alla barn som lever i utsatta livsförhållanden har tre grundbehov: att vuxna lyssnar på dem, att deras problem och svårigheter tas på allvar, och att de får konkret hjälp. Barn växer snabbt och alla barn borde ha en subjektiv rätt att få hjälpen direkt då det behövs. (Itäpuisto2008:135-136) Att hjälpa barn är ett ytterst tacksamt arbete. Barn är oftast de som vill att det skall ske förändringar till det bättre. Det är också oftast lättare att arbeta och försöka påverka barn, än vuxna. Ju snabbare hjälpen fås, desto större möjligheter har barnet och hela familjen att klara sig i livet. Det är speciellt viktigt att hjälpa barnen, eftersom de har ett långt och värdefullt liv framför sig. (Itäpuisto 2008:140)

2.2.5 Ramen för skyddandet av barnet

Den översta ramen i pyramiden består av skyddandet av barnet och är således en aktiv ram. Trots denna rams aktiva närvaro, påverkar den inte ändå det specifika klientarbetet som görs med familjen. Oron som finns för barnet kan vara svårt att sätta ord på och ramen för skyddandet av barnet aktualiseras mest när familjearbetarna eller andra professionella inom barnskyddet pratar om familjen. Familjearbetet innebär som tidigare nämnt att arbetet sker med hela familjen, trots detta sker arbetet mest med föräldrarna men även då ur hela familjens perspektiv. (Myllärniemi 2007:39,44) Alla barn har rätt till skydd och det är även målet för barnskyddarbetet (Hurtig 2003:192).

2.3 Sammanfattning

Barnskyddets familjearbete inom öppna vården är för det mesta korrigerande familjearbete, vilket innebär att familjerna är klienter inom barnskyddet. Familjearbetet är barncentrerat arbete som innebär stöd och hjälp till familjer som befinner sig i olika krissituationer. Arbetet är målmedvetet, planerat och grundar sig på målsättningar som sätts upp i familjens klientplan. Barnskyddet har en samhällelig uppgift att skydda och hjälpa barnen, ifall föräldrarna inte klarar av det. Eftersom barnskyddet är involverat, finns det en stark kontrollfaktor som helatiden finns med som bakgrund till arbetet. Längden på familjearbetet varierar rikligt, eftersom alla familjer är olika.

Familjearbetet kan indelas in i olika ramar och alla ramar har en central betydelse för arbetet. Familjeramen utgår ifrån att svårigheterna i familjen påverkar alla och att lösningen till svårigheterna finns i familjen. Föräldraskapsramen innebär att föräldraskapet förstärker och speciellt växelverkan mellan föräldrarna och barnen. Ramen för arbetet med föräldrarna innebär i denna ram att familjearbetaren och föräldrarna talar om vuxna saker, saker som endast berör föräldrarna. Det kan handla om arbetssaker, om hälsan eller om pengar, gemensamt är att dessa saker ändå påverkar indirekt barnet. Det är viktigt att urskilja på föräldraskapsramen och ramen för arbetet med föräldrarna, eftersom barnen och deras behov annars lätt kan bli bortglömda. I barnets individuella ram handlar det oftast om arbete med tonåringar och unga vuxna eller i situationer då föräldrarnas svårigheter är så grava att man inte med enbart familjearbete kan hjälpa föräldrarna. Ramen för skyddandet av barnet är en aktiv och central ram och bör hela tiden finnas med som en vägledning för familjearbetarna. Denna ram påverkar inte det specifika arbetet, men den finns ändå med som en ram som påminner om barnets speciella rätt till skydd.

3 TEORETISK REFERENSRAM

Mitt arbete utgår från ett socialpedagogiskt perspektiv där relationen mellan professionell och klient är både givande och utmanande. I denna relation aktualiseras begreppet empowerment inte enbart för klienten, utan även för den professionella. I det följande stycket redogör jag för det socialpedagogiska tankesättet som genomsyrar familjearbetet.

3.1 Socialpedagogiska utgångspunkter

Socialpedagogiken har en särskild syn på de utsatta och marginaliserade individerna i samhället. Den är starkt fokuserad på individer som befinner sig i olika utsatta situationer. Socialpedagogiken har även en stark koppling till samhället, och det betyder att socialpedagogiken även kan ändra innehåll och karaktär eftersom även samhället hela tiden utvecklas och förändras. Det industriella samhället skapar olika kulturella, sociala och pedagogiska nödsituationer och beroende på dessa situationers läggning formas även socialpedagogiken. Familjearbetarens roll är att hjälpa och stöda dessa utsatta individer på ett socialpedagogiskt sätt. De individer som befinner sig i utsatta situationer, kan inte med hjälp av egna krafter och resurser ta sig ut ur situationen. (Madsen 2001:15-19)

I socialpedagogiken betonas det att integrera individer som befinner sig i utsatta situationer. Det är just detta integrationsperspektiv som kännetecknar denna pedagogik och som även är en sorts pelare för hela pedagogiken. När individen av olika orsaker befinner sig utanför den samhälleliga gemenskapen, som exempelvis kan vara familjen eller skolplatsen, hävdar socialpedagogiken i att försöka få individen tillbaka till denna gemenskap. Det socialpedagogiska perspektivet innebär även att det fokuseras på individens hela livssituation. Det finns en stark helhetssyn på individen. Professionella är således medvetna om att allt och alla i individens liv påverkar individen och livssituationen som individen befinner sig i. (Madsen 2001:15-19)

Socialpedagogiken skiljer sig från många andra områden genom att vara normativ. Individens roll i samhället är en av de stora frågorna som socialpedagogiken tangerar konstant. Man strävar således till att försöka dämpa tanken om att ha individualismen och kollektivismen som varandras motsats. Socialpedagogiken baserar sig på samhällsvetenskap och kombinerar den sociala aspekten med pedagogik. Den är mångdimensionell, eftersom pedagogiken inte enbart har ett syfte och perspektiv. (Kurki& Nivala 2006:12-13)

Socialpedagogik består av social uppfostring, som innebär att hjälpa människor att lära sig samlevnad med andra individer och således växa in i samhället. Det andra syftet fokuserar på att hjälpa och stöda människor som befinner sig i olika utsatta situationer. Man vill hjälpa individerna i deras vardag, och få dem stegvis att utveckla sitt eget liv. Socialpedagogiken har tidigare fokuserat på enbart barn och unga, men idag fokuserar den på alla ålders människor. I socialpedagogiken ser man varje människa som värdefull och unik, och som en individ som behöver ett samfund att verka i. (Kurki & Nivala 2006:12-13)

Oavsett vilken ålders individ man jobbar med så har det socialpedagogiska arbetet en viktig regel som bör styra och hela tiden fungera som en bakgrundsfaktor i arbetet. Gyllene regeln handlar om att man bör behandla andra så som man själv skulle vill bli behandlad. (Kurki 2002:36)

I det följande stycket redogör jag för den socialpedagogiska professionalismen, som utgör kärnan i barnskyddets familjearbete.

3.2 Socialpedagogisk professionalism

Socialpedagogisk professionalism kännetecknas av olika typer av kunskap, värderingar och metoder. Dessa tre dimensioner är delvis personliga och delvis gemensamma, eftersom alla familjearbetaren utgår från samma professionalism, men modifierar kunskapen enligt deras personlighet. Man delar in den socialpedagogiska professionalismen i professionell kunskap, professionella metoder och professionella värderingar. (Vilen et.al.2010:26)

Professionell kunskap innebär att familjearbetaren har förståelse för målgruppen som hon jobbar med. I den socialpedagogiska processen finns det bestämda målföreställningar som anger riktning åt arbetet med klienten. Det krävs alltså att familjearbetaren har kunskap om målgruppen för att målföreställningarna skall kunna nås. Professionella metoder är de verktyg som familjearbetaren använder för att nå det mål som man tillsammans med klienten strävar till. I bästa fall fungerar professionella metoderna som en bro mellan förståelsen av målgruppen och de mål man strävar till. Dessa metoder kan variera allt efter behovet, men gemensamt för alla metoder är att familjearbetaren med

hjälp av dem kan komma närmare klientens vardag och således skapa förändring. Det handlar om verktyg som familjearbetaren använder i det praktiska arbetet med klienten. (Madsen 2006:53-55) I familjearbetet utgår man ifrån ett empowermentperspektiv, vilket exempelvis betyder att familjearbetarna framhäver familjen som experter på deras egen erfarenhet av vardagen. (Vilen et.al.2010:26)

Familjearbetets klienter är ofta i behov av rikligt stöd, var begreppet empowerment även ofta aktualiseras i arbetet med familjerna. Familjerna behöver hjälp och stöd i att tro på sig själva och på deras möjligheter att våga ändra på deras situation. Familjearbetaren försöker motivera familjen i att våga ta initiativ. Som redan nämnt är tron på familjens resurser centrala, eftersom denna tro och hopp inte kan förmedlas vidare, ifall budbäraren inte själv tror på det. Familjerna inom familjearbetet har ofta en mycket negativ bild av deras framtid, dels för att de tidigare försökt göra förändringar i livet, dels för att de tidigare kanske misslyckats. De kan med tiden få en negativ livsbild och världsbild, som även påverkar möjligheterna till förändring. Familjearbetaren arbetar med att koncentrera sig på faktorer som är bra i familjens liv, och genom att fråga frågor om familjens värderingar, viktiga saker och om situationer var de lyckats. Genom dessa frågeställningar, får även familjearbetaren resurser till sitt eget arbete. (Rönkkö et.al 2010:194)

För att kunna hjälpa och stöda familjer, är det önskvärt det uppstår ett gott klientförhållande. Ett gott klientförhållande fungerar båda vägarna, båda parterna ger och tar. Familjearbetaren arbetar *med* familjen, för att uppnå uppsatta mål. Familjearbetaren har teori och kunskap om familjearbetet och svårigheter, och det påverkar givetvis arbetet, men arbetet med familjen skall även påverka familjearbetarens uppfattningar. Det betyder att familjearbetaren inte alltid har rätt, och bör inte heller tro att hon alltid har det, eftersom det kan vara skadligt i arbetet. Om familjearbetaren alltid tror sig veta bäst, påverkar det direkt klientförhållandet. Familjen måste således ges tid och utrymme att få visa då de har rätt. (Särkelä2001:27-28)

I bästa fall är klientförhållandet en utvecklingsprocess, som kräver tid av båda parterna. Ett gott klientförhållande uppnås sällan under det första eller andra mötet, ibland uppstår det inte alls. Det är dock klart att familjearbetaren bör sträva till ett gott förhållande, för att kunna stöda familjen. Det krävs allmän talang i människorelationer av familjearbetaren, och alla möten mellan människor är antingen positiva eller negativa. Det upp-

står sällan helt neutrala möten mellan människor, ibland kan dessa möten dock vara både negativa och positiva samtidigt. (Särkelä2001:27-28)

I ett yrke var det helatiden fokuseras på andra människors resurser, finns det en risk att de egna reurserna i något skede försvagas eller tappas bort. Familjearbetaren har en skyldighet att ta bra hand om sig själv, man kan inte hjälp andra, ifall man själv behöver hjälp. I ett arbete som är emotionellt belastande, är det önskvärt att familjearbetaren har ett något starkt psyke, vilket hjälper när man bemöter olika tragedier och människor i utsatta situationer. Familjearbetarens egna människo förhållanden är viktiga, eftersom de i sig är resursbringande för välmåendet och orkandet. Den fysiska hälsan bidrar också till att avhämtningen och bearbetningen av svåra situationer, för snabbas. (Vilen et.ali2010:85-87)

Det är viktigt att familjearbetaren kommer ihåg att tala med andra om saker som väcker tankar och känslor, de får inte lämnas ensamma med sina känslor, det är önskvärt att det på arbetsplatsen finns rikligt med människor att tala med. Det kan vara kolleger, arbetshandledaren eller förmannen, viktigaste är att de man pratar med känner till sociala arbetet och dess utmaningar. Det är viktigt att det i arbetsgemenskapen finns en öppen och förtoendefull atmosfär, var det är tillåtet att tala om osäkerhet eller ångest. Genom att diskutera med andra öppet, bidrar det även till arbetsglädje och till en känsla att man lyckats. Familjearbetarnas arbete är allt som oftast på hälft, och det gäller att som professionell att inse och godkänna det. Ödmjukhet inför den egna professionalismen är önskvärt, familjearbetaren måste således vara ödmjuk med sig själv och fundera ifall de egna målsättningarna är realistiska. Positiv respons från andra bidrar till en positiv attityd och det bidrar till att arbetet förstärks på ett positivt sätt. (Vilen et.ali2010:85-87) I nästa stycke redogör jag för begreppet empowerment, som även kan bidra till positiv attityd. Jag redogör ur ett allmänt perspektiv, men även med tanke på familjearbetarna och deras upplevelser av arbetet.

3.3 Empowerment

Empowerment är som begrepp relativt nytt, men har funnits med i det sociala arbetets tankesätt redan ett århundrade. (Puurunen&Roivainen 2011:25) Empowerment har blivit allt populärare de senaste tio åren, och begreppet har fått en stadigvarande position

som begrepp. Det finns en hel del skrivet om empowerment speciellt inom psykologin, som har många olika teoretiska perspektiv presenterade i sin litteratur. (Heikkilä & Heikkilä 2005:13, Askheim& Starrin 2007:11-12)

Idag associerar man begreppet oftast till människor som befinner sig i olika utsatta situationer. Gemensamt för dessa utsatta situationer är att människan befinner sig i en maktlös position. Ordet empowerment är ett något svårfångat begrepp att kortfattat förklara. Begreppet är populärt, men saknar än idag en bra översättning till svenska. Ordet empowerment innehåller engelska ordet power som står för styrka, makt och kraft, vilket även kan vara en orsak att begreppet snabbt associeras till något positivt. I begreppet empowerment vill man betona vikten av att stöda människor som befinner sig i en utsatt situation. Man vill också betona att klienten är expert på sitt eget liv, man vill således se människan som en aktiv aktör, ett synsätt som inte alltid varit självklart. Empowerment väddar till alla professionella som jobbar med att hjälpa människor i olika situationer. (Askheim& Starrin 2007:9-12)

Empowerment som begrepp betyder att individer som befinner sig i en maktlös position, bör hitta kraft och styrka för att komma ur den utsatta situationen. Denna kraft och styrka skall individerna själv lyckas hitta, med andra ord skall individerna lyckas hitta sina egna resurser. När resurserna är aktiverade och när de fått en central roll och betydelse, skall de kunna hjälpa individen att få makt över sitt eget liv igen. Man kan alltså tala om att sätta upp individuella mål och att klargöra medel för att uppnå dessa mål. Trots att empowerment betonar att klienten själv bör hitta sina resurser, bör man inte glömma familjearbetarens roll. Familjearbetaren bör ha en humanistisk människosyn, ty utan en positiv människosyn kan empowerment begreppet inte användas. Man kan inte se resurserna hos människan, ifall man inte tror att de existerar. (Askheim& Starrin 2007:18-19)

Människobilden präglar starkt hur familjearbetaren bemöter människor i utsatta situationer. Empowerment grundar sig på hopp och tro, därför är det viktigt att familjearbetarna har denna tro och hopp om att människor kan förändras. (Ruuskanen et.al 2011:27) Om familjearbetaren inte själv har styrka och kraft, (powerless) kan hon inte heller hjälpa och stöda andra (Heikkilä & Heikkilä 2005:29).

Om den professionella förhåller sig negativt och inte ser resurserna hos klienten, påverkar detta även förhållningsättet till klienten. Empowermenthandlar specifikt om ett gott förhållningsätt till klienten, och betonar respekt och ödmjukhet. Med empowerment vill man stöda klienten på ett mänskligt sätt, bidra till att klienten vågar börja göra själv saker och således införa en känsla av säkerhet till klienten. När familjearbetaren har ett gott förhållningssätt, bidrar detta till att klienten får goda självkänslor, något som empowerment begreppet strävar till. (Askheim& Starrin 2007:62, Heikkilä & Heikkilä 2005:3)

Människor i utsatta situationer har ofta ett svagt självförtroende, eftersom det händer att de utsätts för fördomar och förödmjukelser av olika slag. De upplever att de är mindre värda än andra på grund av deras livssituation eller svårighet. Med empowermentperspektivet ser man alla som likvärda, oavsett vilken position man har i samhället. Alla människor är olika och alla har individuella behov. Olikheter bör ses som styrka, istället för att se olikheten som någonting felaktigt eller otillräckligt. Att dela upp människor som bättre eller sämre eller att tänka sig själv som högre än klienterna är totalt emot de tyngdpunkter som empowerment begreppet står för. Empowerment betonar alla människors lika värden i alla situationer. (Askheim& Starrin 2007:84-85) När klienten når en god självkänsla, betyder detta att klienten även vågar börja göra mer. Familjearbetarens roll är att få klienten att bli mindre och mindre beroende av den professionella. (Heikkilä & Heikkilä 2005:29)

Professionella som arbetar med människor i utsatta situationer, kan även själv uppleva empowerment i arbetet. Faktorer som bidrar till att professionella känner empowerment, kan indelas i interna och externa processer. Till interna processer kan räknas känslor som professionella får då de gör något värdefullt som att hjälpa andra. Ett ökande av självförtroendet och självkänslan är andra faktorer som bidrar till att professionella känner empowerment i arbetet. Att inneha kunskap och färdigheter i sitt arbete, är även aspekter som starkt påverkar känslan av empowerment. Externa processer som utmaningar i arbetet och gemenskap i arbetsteamet är såväl faktorer som kan förknippas med styrk- och kraftgivande aspekter hos den professionella. Vidare har det konstaterats att samarbete med andra professionella och spänning i arbetet, är faktorer som bidrar till empowerment. (Wåhlin 2009:32)

3.4 Sammanfattning

Familjearbetet är ett yrke som utgår från ett socialpedagogiskt tankesätt. Familjearbetarna fokuserar arbetet på att se familjens hela situation och de har ett tankesätt att allt omkring påverkar familjen. Den socialpedagogiska professionalismen innebär att familjearbetarna har förståelse för familjen och deras svårigheter. Familjerna inom barnskyddet befinner sig i olika utsatta livssituationer, och familjearbetarnas uppgift är försöka motivera och stöda familjen och fokusera arbetet på familjens resurser. Klientförhållandet i familjearbetet är centralt, eftersom arbetet utförs med familjen. Familjearbetarna strävar till att familjen skall hitta sina resurser och krafter och således få makt och tro på sitt liv. Familjearbetaren kan även själv uppleva en känsla av empowerment i arbetet med familjen.

4 TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel presenteras aktuell forskning som berör studiens tema.

4.1 Litteratursökning

Syftet med min litteratursökning var att undersöka ifall det gjorts tidigare forskningar om barnskyddets familjearbete ur professionellas perspektiv och vad resultatet av forskningarna var. Jag var också intresserad av att hitta forskningar som tangerade empowerment ur de professionellas perspektiv. Jag hittade inga forskningar som direkt tangerade familjearbetarnas perspektiv, men däremot mer allmänt om professionella inom barnskyddet och deras perspektiv på barnskyddarbetet. Jag hittade även en forskning som handlade om empowerment för professionella. Jag har valt att inkludera fyra forskningar i min studie som är relevanta för mitt examensarbete. Två av dem är skrivna på engelska, en på finska och en på svenska. Alla forskningar är skrivna på 2000-talet.

Forskningarna har jag hittat via Nelli-portalens databas Ebsco, via Sosiaaliporssi och i Divaportalen. Jag har använt sökord som child protection, family worker, empowerment, employee, job satisfaction, family work, worker, satisfied och family. Jag kommer nedan att redogöra kort över forskningarna och deras resultat.

4.2 Tidigare forskning

Mervi Nyman (2008) har gjort en kvalitativ studie om hur socialhandledare inom barnskyddet upplever sina färdigheter och kunskaper i arbetet. Tavotteellista lastensuojelutyötä lapsiperheen arjessa – perhetyössä toimivien sosiaaliohjaajien käsityksiä osaamisestaan ja työstään, är en forskning vars syfte var att få reda på hur familjearbetarna ser på sitt yrke och på sin professionella kunskap. Undersökningen koncentrerades på familjearbetarnas kunskap och färdigheter samt på deras synvinklar av arbetet. Undersökningen bestod av gruppintervjuer som var ordnade i fyra olika teman. Teman var delade upp i professionell kunskap, samarbete, yrkesidentitet och möjlighet till förändring.

Undersökningens resultat visar att familjearbetarna värdesätter att få arbeta parvis och att arbetet med familjen görs i samarbete med olika professionella. Familjearbetarna betonade att arbetet är ett klientarbete inom barnskyddet och att arbetet görs med olika familjer och deras medlemmar. Klientförhållandet lyftes upp som det mest centrala i arbetet, att vinna familjens förtroende ansågs vara oerhört viktigt. Arbetet präglas av målsättningar som sätts upp och som helatiden finns som en vägledning. (Nyman 2008:110-127)

Familjearbetarna betonade att familjearbetet är ett yrke var man helatiden lär sig, både från kolleger och klienter. Kritik nämndes även som en viktig faktor i arbetet, det ansågs vara en nödvändig faktor som behövs för att utvecklas i arbetet. En väsentlig faktor var också att familjearbetaren måste själv kunna tro på förändring i familjen för att kunna hjälpa. Familjearbetarna betonade även vidare kompetensen att kunna vara i god växelverkan med familjen, för att kunna motivera och stöda till förändring. (Nyman 2008:110-127)

Barth et.al. (2008) har i sin studie undersökt arbetstillfredsställelse hos professionella inom barnskyddet. Forskningen Child welfareworker characteristics and jobsatisfaction: a national study, fokuserar på barnskyddsarbetet ur den professionellas perspektiv. Syftet med studien var att kartlägga hur professionella upplever arbetet, vad professionella får styrka av och vad som i sin tur tar krafter och således påverkar arbetstillfredsställelsen. Barth (2008) betonar genast i början att barnskyddsarbetet är ett viktigt arbete som

det finns stort behov för . Professionella inom barnskyddets får arbeta med osäkerhet, emotionella känslor och ibland även utsätta sig för hotande situationer.

I praktiken upplever professionella ändå en hög grad av tillfredsställelse i sitt jobb. Forskningen handlar om karaktäristiska drag angående jobbtillfredsställelse i barnskyddsarbetet, med andra ord belyser forskningen kännetecknande faktorer som bidrar till att professionella får tillfredsställelse av arbetet. Resultatet visade att de faktorer som professionella värdesätter är arbetshandledningen och stödet från arbetsplatsen, likaså att ha främjande möjligheter att utvecklas i arbetet. Vidare upplevs det värdefulla arbetet i sig, som en ytterligare faktor som bidrar till arbetsorkandet. Artikeln hävdar också att de känslor som fås när arbetet lyckas, är motiverande, samt att ha möjligheten att kunna påverka klientens liv, att kunna skapa förändringar. (Barth et.al. 2008)

I en studie gjord av Stalker (2007) fokuseras det på arbetsutmattning och arbetstillfredsställelse inom barnskyddsarbetet. Forskningen Child welfare workers who are exhausted yet satisfied with their jobs: how do they do it, hade som syfte att undersöka ifall arbetstillfredsställelse och utmattning inom barnskyddsfältet hänger ihop. Stalker (2007) undersökte professionella som jobbar inom barnskyddet, sammanlagt från fyra olika barnskyddsbyråer. Stalker hade ett starkt antagande att de skulle få höga värden angående arbetsutmattning och låg tillfredsställelse i arbetet. Resultatet blev något helt annat än de tänkt sig. Deras hypotes om att professionella inom barnskyddet är utmattade, stämde enbart till en del med resultatet från deras undersökning.

Skribenterna fann nämligen att trots att en del känner sig utmattade, så upplever de ändå en hög arbetstillfredsställelse. Majoriteten av de professionella hade en hög arbetstillfredsställelse. En stor faktor menar forskarna att härstammar från den förmågan att professionella får hjälpa andra och uppleva det i sig som ytterst belönande. Vidare hävdar de att för att professionella skall kunna känna sig motiverade med att arbeta inom barnskyddet, måste de ha en stark tro på att de faktiskt kan ha ett positivt inflytande på barnen och på deras familj. De betonar också att det är viktigt att professionella står ut med tanken att arbetet även tar till en del på de personliga resurserna. Stödet från förmanen och kollegerna upplevdes som viktiga faktorer de med. De framhäver också att förmågan att kunna lösa problem, att ha förmågan att kunna omstrukturera sig kognitivt

och att inse behovet av stöd, som en del faktorer som upplevs viktiga i att känna att arbetet är meningsfullt. (Stalker 2007)

I en kvalitativ studie gjord av Wåhlin (2009) har man undersökt begreppet empowerment inom intensivvård. The circle of strength and power – experiences of och patienternas upplevelser av empowerment inom intensivvården. Trots att barnskyddsarbetet och intensivvården skiljer sig markant från varandra, anser jag resultatet av denna studie vara relevant beträffande min egen studie. Syftet med studien var att beskriva personalens, närståendes och patienternas upplevelser av empowerment inom intensivvården. Resultatet visade att vårdpersonalen fick styrka och kraft både av externa och interna processer. Exempel på stärkande externa processer var spänning och utmaningar i arbetet, positiv atmosfär, välfungerande samarbete med andra inom teamet, samt möten med patienter och anhöriga. Stärkande interna processer var att ha kunskaper och färdigheter för att klara av de utmaningar och arbetsuppgifter som man ställdes inför i arbetet samt en upplevelse av att man gör något gott för patienten. Vidare kom det i resultatet fram att vårdpersonalen fick kraft och styrka även från att kunna känna sig trygg i det professionella arbetet. (Wåhlin 2009:50)

4.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Centrala faktorer som kommit upp i tidigare forskning är att professionella som jobbar med människor i utsatta situationer, ser mycket resurser i sitt arbete. Professionella upplever arbetets mål som motiverande, dvs. att kunna hjälpa och skapa förändring i människors liv. Att hjälpa andra är således en faktor som i sig själv är belönande för professionella. Klientförhållandet anses vara centralt i arbetet, en god växelverkan är viktig då man försöker hjälpa andra. Vidare upplevs utmaningarna och spänningen i arbetet som centrala aspekter som påverkar arbetstillfredsställelsen. Inom sociala området utförs arbetet oftast parvis, och dessa tidigare forskningar hävdar även att det att arbetet utförs parvis, är en viktig faktor som bidrar till att arbetet känns motiverande och inspirerande. Samarbetet med andra professionella och stödet från förmannen är även aspekter som kom fram som viktiga faktorer som påverkar arbetstillfredsställelsen.

I nästa kapitel presenterar jag min metod för forskningen, hur jag valt respondenterna, genomförandet av forskningen i form av intervju samt validiteten, reliabiliteten och etiska aspekterna.

5 GENOMFÖRANDET AV STUDIEN

I detta stycke presenteras genomförandet av studien. Studien har genomförts med hjälp av kvalitativ intervju och resultaten har analyserats med hjälp av innehållsanalys. Studien har följt etiska principer och principerna redogörs i slutet av detta kapitel.

5.1 Val av metod

När det blir dags att välja metod för examensarbetet, är det viktigt att fundera vilken metod som passar bäst. Valet som görs påverkar även undersökningens validitet. Undersökningsuppläggningsarna är alla olika och det kan inte påstås att någon metod är bättre än den andra. Det kan dock göras en avgränsning med tanke på resultat som vill nås med hjälp av forskningen. (Jacobsen 2007:46-47) Målsättningen med att använda kvalitativa studier är att förstå och fördjupa fenomen och olika begrepp (Jacobsen 2007:166). Jag fattade beslutet att genomföra en kvalitativ studie, eftersom jag var intresserad av att få veta familjearbetarnas upplevelser av arbetet. Denna datainsamlingsmetod var enligt mig mest relevant med tanke på mitt syfte.

5.2 Kvalitativa intervjuer

Kvalitativa datan kännetecknas av förståelse, öppenhet och utforskan. Den är öppen för att den så lite som möjligt försöker påverka den information som samlas in. När man intervjuar strävar man till att den intervjuade ska få uttrycka sig så naturligt som möjligt. Endast riktlinjer ges om vad som skall tas upp under intervjun. Det är viktigt att intervjuaren inte har förutfattade meningar, eftersom de egna tolkningarna kan påverka intervjun och hela resultatet. Den kvalitativa metoden innebär att intervjuaren kommer rätt nära respondenten. Med andra ord är intervjun djupgående och utförlig, vilket leder till en viss närhet mellan intervjuare och respondent. Det som är positivt med den kvalitativa metoden är också att den är flexibel. Problemställningen för arbetet finns i bakgrunden och som en vägledare, men allt efter information fås in, kan problemställningen

förändras. Man kan till exempel förändra både undersökningsuppläggning och problemställning ifall informationen man får kräver det. Kvalitativa metoden har oftast hög intern validitet för att den är så flexibel, nyansrik, öppen och kommer respondenterna nära inpå. (Jacobsen 2007:48-51)

Kvalitativa intervjuer kännetecknas av raka och enkla frågor och tanken är också att få likadana svar, med mycket innehåll. (Trost 2010:25) Eftersom jag själv arbetat inom barnskyddet har jag helatiden varit medveten om att mina egna tankar och erfarenheter kan påverka studien. Under intervjun höll jag mig till frågorna i intervjuguiden och försökte ge ett neutralt inflytande vid varje fråga.

Den kvalitativa forskningen innehåller en viss känslighet inför varje människas situation, intervjun bidrar till att det uppstår en empatisk dialog med respondenterna och den kan således bidra med frigörelse för respondenterna. Forskningen är en effektiv och bra metod då man vill fånga erfarenheter och upplevelser av respondenternas vardagliga liv. Genom intervjun får respondenterna möjlighet att uttrycka sig med egna ord för att förmedla en bild av situationen. (Kvale 2006:70)

Kvalitativa intervjuer har tyvärr en del nackdelar eller svagheter. Det som anses vara en fördel är dessa djupgående intervjuerna, tyvärr innebär detta i praktiken en hel del jobb. Det är resurskrävande att utförligt intervjua respondenter, vilket gör att man måste nöja sig med enbart några som man intervjuar. Man måste välja ifall man fokuserar på nyanserna eller enheterna. Representativiteten kan också bli krävande. Detta innebär i sin tur att det kan bli problem i form av generalisering. Man kan spekulera hur dessa respondenter representerar det man undersöker, kommer enbart deras olikheter i form av personlighet fram eller lyckas man få en bredare syn. Den externa validiteten kan således vara hotad i den kvalitativa metoden. (Jacobsen 2007:51-52)

Nyansrikedomen kan även den ställa till med bekymmer. Det kan med andra ord finnas så mycket information i en djupgående intervju att undersökaren missar information, just på grund av denna nyansrikedom. Detta kan då påverka undersökarens förmåga att förhålla sig öppen och kritisk. En annan nackdel är undersökningseffekten som kan bidra till att resultatet blir felaktigt. Flexibiliteten kan orsaka problem, eftersom det kan vara svårt att avgränsa ny information från det man redan har. Oförutfattade meningar

och öppet sinne är något man alltid bör sträva till, men något som är svårt att fullständigt uppnå. Människan har som varelse alltid en del föreställningar, syner och åsikter som starkt finns med i bakhuvudet, ofta helt omedvetet. (Jacobsen 2007:51-52)

Jag har strävat till ett öppet sinne, varit medveten om undersökningseffekten och om utmaningarna över det rikliga materialet. Jag har också strävat till att låta respondenterna i lugn och ro fundera på svar samt låtit dem uttrycka sig så naturligt som möjligt. Jag försökte också bete mig på samma sätt med alla respondenter, för att minimera möjligheten till undersökningseffekten.

5.3 Temaintervjuer

Studiens empiriska material har samlats in med hjälp av temaintervju. Temaintervju innebär att intervjun är strukturerad till en del och kännetecknas av att intervjuguiden är uppbyggd i olika teman. Temaintervju passar bra i sådana forskningar var det finns ett antagande om att respondenterna upplevt en viss situation. I användning av temaintervju är det viktigt att forskaren har utrett problemställningen, dess viktigaste delar, helheten och olika processer. Till följd av detta har forskaren ett visst antagande om fenomenet. Centralt för temaintervjun är att den förlöper enligt utsatta teman. Detta bidrar till att forskaren till en del frigörs från sitt forskarperspektiv, istället kommer respondenternas röst starkt fram. Efter analyseringen av dessa bör forskaren göra upp en grund för intervjun. Då intervjuguiden är färdig, intervjuar forskaren respondenternas subjektiva upplevelse. (Hirsijärvi & Hurme 2001:47-48)

Jag byggde upp min intervjuguide utgående från mina frågeställningar. Jag delade således intervjun upp i tre olika kategorier, arbetet med barnen, med föräldrarna och med hela familjen. Jag försökte formulera frågorna korta och lätta, detta visade sig vara utmanande. Frågorna blev lätt för breda och det var svårt att formulera relevanta frågor med tanke på mina frågeställningar och syftet i arbetet. När jag sedan intervjuade, förlöpte intervjun enligt de teman som fanns på min intervjuguide. Jag ställde vid behov följdfrågor, vilket gjorde intervjuerna ändå rätt öppna.

Det centrala i tematisering är frågorna vad, varför och hur. Frågan vad bör innehålla syftet att skaffa sig förkunskap om det valda ämnet medan frågan varför bör klargöra

syftet med forskningen. Hur frågan handlar om forskarens kunskap om olika intervju- och analystekniker samt om forskarens kunskap att kunna avgöra vilka som är lämpligaste för intervjun. (Kvale 2006:91)

5.4 Val av respondenterna

Den kvalitativa forskningsmetoden är tidskrävande, eftersom man endast kan intervjua ett fåtal personer. En intervju kan lätt vara 2 h och det material man lyckas få är ofta mycket riklig. (Jacobsen 2007:120) Då man gör sitt val över urvalet av respondenterna kan man välja en viss urvalsmetod eller kombinera olika metoder. (Jacobsen 2007:124) En metod är att välja ut respondenter som man antar kan ge rikligt med information om ämnet. Då handlar det om människor som har rikligt med kunskap om det valda ämnet, men man måste först känna till respondenterna och avgöra hur bra informationskällor de är. (Jacobsen 2007:123)

Jag valde att intervjua fyra familjearbetare inom barnskyddet i en stad i södra Finland, som jag antog hade mycket och värdefull information om ämnet i min studie. Jag hade som urvalskriterier att respondenterna skulle ha socionomutbildning. Familjearbetarna skulle även ha arbetserfarenhet från barnskyddet minst 2år. Alla respondenter hade socionomutbildning och arbetserfarenheten varierade mellan 5 månader och 6 år. Jag hade således en respondent som inte uppfyllde kriteriet med arbetslängden, men själv anser jag det vara intressant att mina respondenter alla har olika långa arbetserfarenheter.

5.5 Genomförandet av intervjuerna

Efter att etiska rådet i yrkeshögskolan Arcada godkände min plan, ansökte jag om forskningslov av en stad i södra Finland. Efter att ha fått lovet, kontaktade jag respondenterna för att komma överens om intervjutider. Jag intervjuade tre respondenter på deras arbetsplats och en intervju per telefon. Som hjälpmedel använde jag med bandspelare. Intervjuerna varade i ca 30-45 min och resulterade i massvis med text. Före intervjun försäkrade jag mig ännu att de passade respondenterna att intervjun bandades in.

En av respondenterna sa att hon var lite nervös i början och en annan respondent blev lite förvånad över hur officiellt intervjun gick till. Jag hade på förhand skickat ut frågorna till respondenterna, eftersom de bad att få dem. Alla respondenter berättade att de hade bekantat sig med frågorna en aning, och en respondent ville ha frågorna med sig under intervjun. Jag anser att många av mina intervjufrågor var av sådan natur att det var bra att respondenterna hade hunnit bekanta sig med dem lite. Trots att respondenterna kände till mina frågor på förhand, löpte diskussionen fritt och bra med alla respondenter.

5.6 Innehållsanalys

Det finns många olika sätt att analysera datan i kvalitativ studie. Man börjar ändå alltid med att samla in rådata i form av anteckningar och intervjuer. Eftersom det råder sig om ett stort informationsflöd, bör man strukturera rådatan på ett logiskt sätt. Man kan dela upp datan i olika delar, sedan försöker man skapa en helhetsbild över datan. I praktiken betyder det att man jämför intervjuerna och sedan fokuserar på likheter och olikheter. (Jacobsen 2007:134-135) Jag kommer att använda mig av innehållsanalys i min studie.

Med innehållsanalys vill man att uppmärksamheten skall riktas mot fenomenet, åsikterna och uppfattningarna som många är överens om (Jacobsen 2007:157). I innehållsanalys börjar man med att kategorisera datan upp i olika teman. Sedan fyller man dessa olika teman med information från intervjun. Vidare fortsätter man arbetet med att fokusera på hur ofta dessa teman nämns och sedan fortsätter man arbetet i form av jämförelse. Man jämför de olika intervjuerna genom att söka efter olikheter och likheter. Till sist avslutar man processen genom att försöka hitta någon förklaring till varför det finns olikheter och likheter. Man vill således hitta en eller flera förklaringar till dessa skillnader. (Jacobsen 2007:139)

Efter att jag transkriberat alla intervjuer på finska till text, började jag kategorisera dem med hjälp av min intervjuguide. Texten som jag fick av alla intervjuer var riklig och måste även översättas till svenska. När jag kategoriserade märkte jag att många svar från intervjuguiden gick på varandra. Jag hade i min intervjuguide tre teman som bestod av arbetet med barn, arbetet med föräldrarna och arbetet med hela familjen. Svaren jag

fick från temat med föräldrarna och med hela familjen resulterade i samma svar, varpå jag i resultatredovisningen kopplade ihop svaren.

Jag gjorde upp en figur med alla frågor från intervjuguiden. Under intervjufrågorna lade jag respondenternas svar och började söka efter ord eller teman som kom upp i många svar. Jag använde mig av olika färger för att lättare urskilja de teman i tabellerna som kom upp. Efter att jag fått mina teman, började jag kategorisera och fylla teman med innehåll från intervjuerna. Det visade sig vara rätt utmanande, eftersom mina intervjufrågor resulterade i svar som gick inpå varandra. Jag försökte dock ändå helatiden att fokusera på mitt syfte. Jag är relativt nöjd med min innehållsanalys, anser att jag fick upp den information som jag ville ha.

5.7 Validitet och etiska aspekter

Då validiteten och reliabiliteten vill kritiskt granskas i kvalitativ studie bör det finnas kritisk inriktning till kvaliteten på den insamlade data. Ifall det finns spekulationer om trovärdigheten kan lita på den data man lyckats samla in, denna faktor kallas för reliabilitet. Den externa validiteten handlar om ifall resultaten kan generaliseras och den interna validiteten poängterar ifall man lyckats fånga det man velat. Med intern validitet avser man ifall resultatet av undersökningen är trovärdig eller inte. Detta kan testas på olika sätt, man kan börja med att själv kritiskt granska resultaten. Efter det kan man också be någon annan kontrollera slutsatserna och hela undersökningen. (Jacobsen 2007:156-159)

I kvalitativ studie intervjuar man endast ett fåtal personer, det betyder att man endast kan tolka att ju fler av dessa personer är överens, desto närmare sanningen befinner man sig. Man har således en svag argumentation beträffande beskrivningens riktighet. Om man vill validera de resultat man fått från sin undersökning kan man presentera dem för de personer man intervjuat. Man kan göra det genom personliga samtal om resultaten, man får då se ifall personerna upplever att resultaten kan kopplas till dem. (Jacobsen 2007:156-159)

Vidare kan det sammanställas ett möte, var många av de intervjuade deltar för att tillsammans diskutera resultatet av undersökningen. Resultatredovisningen kan också

skickas till respondenterna. Detta ställer dock press på respondenterna och det kan inte förväntas att alla ger kommentarer. Med tanke på undersökningens syfte, bör det också reflekteras kring ifall de rätta personerna blivit intervjuade. Analysfasen bör granskas kritiskt, speciellt den kategorisering som gjorts. Vidare bör det granskas ifall de förklaringar och samband som används, är riktiga eller ett resultat av undersökarens egna tolkningar. (Jacobsen 2007:156-159) Jag har värnat om validiteten genom att noggrant transkribera intervjuerna och efter det har jag utförligt läst igenom materialet flera gånger.

Extern validitet handlar om hur generaliserbart resultatet är, vilket strider till en del mot den kvalitativa undersökningar. Det går inte att generalisera, då det endast intervjuas ett fåtal personer. (Jacobsen 2007:166) Avslutningsvis bör det poängteras att tre viktiga frågor bör hela tiden finnas med då undersökningens totala validitet undersöks: hur god är undersökningens reliabilitet, hur pass hög är den interna validiteten samt hur hög undersökningens externa validitet är. (Jacobsen 2007:304-305)

De etiska aspekterna i arbetsprocessen bör helatiden noga övervägas, eftersom det handlar om människors värdighet och integritet. Via intervjufrågor aktiveras olika tankar, samma fråga kan väcka helt olika känslor hos respondenterna. Känslosamma minnen eller obehagliga känslor kan dyka upp och således påverka resten av intervjun. Intervjuaren skall således inte vara rädd att få vara med om gråt eller skratt, men det bör finnas en kunskap om att människor kan reagera på olika sätt. (Trost 2010:123)

När människor blir intervjuade, bör de etiska aspekterna alltid finnas med. Att intervjua människor är känsligt, intervjuaren tränger sig in på människornas privatliv. En undersökning bör uppfylla tre etiska krav, informerat samtycke, krav på att bli korrekt återgiven, och krav på skydd av privatlivet. Med informerat samtycke menas att respondenten skall själv få avgöra ifall hon vill bli intervjuad eller inte. Valet skall således vara frivilligt för respondenten och ske utan yttre press. Denna pressfaktor kan ske omedvetet och det gäller därför att vara medveten om den. Vidare hävdas det att respondenten bör även vara medveten om alla risker som finns i undersökningen. Då respondenterna blir tillfrågade om intervju, bör de få information om undersökningen. Detta för att de skall kunna välja så fritt som möjligt ifall de deltar eller ej. I detta fall måste man som undersökare vara noggran med hur mycket information man ger till respondenten. För mycket

information kan vara förbryllande, och påverka undersökningens resultat medan även för lite information kan vara förbryllande. (Jacobsen 2007:21-23)

Jag berättade för respondenterna kort om studiens syfte och jag gav även intervjufrågorna på förhand. Kontaktpersonen till intervjuerna frågade om jag kunde skicka ut intervjufrågorna eller temaområden på förhand. Jag tycker det var bra att jag gav frågorna på förhand, då hann respondenterna bekanta sig med frågorna. Detta kan även bidra till att intervjun kan kännas mindre påfrestande för respondenterna, då de inte behöver fundera på vilka frågor som kommer att ställas.

Skydd av privatlivet är en viktig etisk aspekt den med. Ju känsligare ämne, desto mer bör denna aspekt få uppmärksamhet. Det som undersökaren anser vara känsligt, behöver inte stämma överens med respondentens åsikter. Alla människor upplever saker på olika sätt. Det knepigaste är att försöka hindra att respondenterna kan bli igenkända i undersökningen. Speciellt utmanande är det i den kvalitativa studien, var man har endast få respondenter. Vidare bör det alltid strävas till att ge korrekt presentation av datan som samlats in. Krav på korrekt presentation av data innebär att intervjuaren gör sitt bästa med att presentera de resultat som fåtts. Det går aldrig att redovisa resultaten precis i det fullständiga sammanhanget, men givetvis strävar undersökaren till det. (Jacobsen 2007:24-27)

Jag har försökt värna om respondenternas anonymitet så långt som möjligt, det är dock en aning krävande eftersom jag endast har fyra respondenter. Jag har dock strävat till att inte nämna för någon utomstående var jag gjort mina intervjuer, och materialet har jag förvarat i låst utrymme. Eftersom intervjuerna gjordes på finska, är citaten i texten inte helt samma, eftersom det är omöjligt att citera ordagrant från olika språk. Jag har ändå strävat till att meningen och syftet i citatet är detsamma och det är huvudpunkten enligt mig.

I nästa kapitel redogör jag för mina resultat som jag fått ur mina intervjuer. Resultatredovisningen är uppdelad i två kapitel och båda kapitlen har underrubriker.

6 RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel redogör jag för resultatet av forskningens empiriska del. Jag har översatt citaten från finska till svenska och lämnat bort fyllningsord, som ändå inte påverkat meningarnas syfte. Jag har delat in resultaten i två olika kapitel med underrubriker. I det första kapitlet redogör jag för vad som familjearbetarna upplever som utmanande och som givande i arbetet med familjen. Mitt resultat visar att familjearbetarna inte skiljer mellan arbetet som görs med föräldrarna och med hela familjen. Jag har därför valt att koppla ihop resultaten från arbetet med föräldrarna och hela familjen. Vad som enligt familjearbetarna är utmanande och givande i arbetet med barnen redogörs i det andra avsnittet.

6.1 Utmaningar i arbetet med familjen

Kommer i detta kapitel att synliggöra de faktorer som familjearbetarna upplever som utmanande i arbetet med familjen. Med familjen menar jag arbetet med föräldrarna och med hela familjen.

6.1.1 Familjernas mångdimensionella svårigheter

Familjernas svårigheter är mångdimensionella och varierar i alla familjer, enligt alla respondenter. Psykisk ohälsa är en aspekt som alla respondenter nämnde. Missbruk var även en svårighet som de flesta respondenterna nämnde.

Enligt min erfarenhet finns det problem med uppfostran, psykisk ohälsa, missbruk och i viss mån också problem med parförhållanden.

Några respondenter betonade förutom mångfaldigheten av problemen även problem med växelverkan i många familjer. Vidare nämndes det otillräckliga föräldraskapet, familjens brist på kontroll över det vardagliga livet, samt familjevåldet. Det framgick också att familjernas svårigheter ofta genomskridit många generationer. En respondent lyfte ytterligare fram att familjerna ofta är ensamma och saknar socialt nätverk.

6.1.2 Hjälp i ett sent skede

Alla respondenter anser att familjearbetets tyngdpunkt och fokus är att stöda föräldraskapet som är hotat av ovannämnda faktorer. Föräldrarna är de som tar hand om barnen och för att hjälpa barnen, måste föräldrarna få hjälp. Arbetet med föräldrarna är det allra viktigaste och mest centrala i familjearbetet enligt alla respondenter.

Barnet är ju vår klient, det är ju barnets bästa som vi har som mål i det familjecentrerade arbetet. Vi träffar alltid hela familjen, på det sättet är det att träffa hela familjen i olika sammansättningar. Det huvudsakliga arbetet sker ändå enligt mig med föräldrarna.

Det är jätte viktigt, speciellt viktigt om det finns små barn i familjen. Ju yngre barn, desto mindre kan vi aktivt arbeta med barnen.

Respondenterna berättade att familjen ofta får hjälp för sent. De svårigheter som familjerna har, hinner lagras i många fall och således leda till multiproblematik.

I många fall är frågan att kan vi mer med familjearbetet göra någonting. Om jag någonstans ifrån skulle lyckas få makt och kraft, så nu skulle det ju vara härligt att familjerna skulle få hjälp och stöd tidigare. Nu är det så att om problemen har genom åren framskridit långt så nu står vi ju där med tummen i munnen, att vad kan vi mer göra här. Och andra sidan är det en ännu större upplevelse av att man lyckats om man kan göra någonting för familjen, det är alltid tudelat.

Jag ser det nog som utmanande om familjen har hamnat vänta på hjälp länge. Jag anser nog att det skulle vara jätte viktigt att familjerna skulle få hjälp i tid.

6.1.3 Att ta till tals vid familjevåld

Familjevåld kom upp som en utmanande faktor i arbetet med familjen. Respondenterna berättade att arbetet är utmanande, eftersom alla i familjen är otrygga och rädda. Det är svårt att arbeta med föräldrar i dessa fall, eftersom det är svårt att avgöra vad som skall göras. Föräldrarna tror ofta enligt respondenterna att barnen inte sett eller hört någonting, att barnen sovit och inte sett våldet.

Skall man stöda parförhållandet och kan man äns stöda det om det inte finns någon jämställdhet. Vad är barnets bästa i det skede, vem skall hjälpas? i vilken ordning? Dessa fall är jätte krävande.

Föräldrarna förnekar ofta och säger att barnen inte har hört någonting, att de sov. Sedan när man börjar arbeta med barnen och lyssnar på dem, så de är jätte smarta och de förstår jätte mycket. De har upplevt och sett nästan allt och de förvånar nog föräldrarna.

Det är enligt respondenterna svårt att ta till tals när det finns familjevåld. Det psykiska våldet som förekommer i familjer är också utmanande eftersom det är svårare att fast-

ställa, ändå är det lika skadligt för barnens uppväxt och utveckling som det fysiska våldet.

6.1.4 Förnekelse av svårigheter

Några respondenter anser att det är utmanande då föräldrarna själv inte alls är oroliga över situationen i familjen. Det kan handla om förälderns psykiska tillstånd som oroar familjearbetarna, men föräldern själv förnekar det. Dessa situationer var familjearbets-rens och föräldrarnas åsikter och tankar inte alls möts, är mycket utmanande.

Om föräldrarna inte alls är medvetna om deras psykiska ohälsa och om föräldrarna inte alls ser problemen eller det som försvårar deras vardag. Vårt jobb är ju att se till att barnet är trygga där hemma. Det är jätte utmanande då att försöka arbeta, det är svårt att lösa problem med föräldrar som inte ser problemen.

När vi är oroliga över förälderns psykiska tillstånd, och föräldern själv inte alls är orolig. När det finns två helt olika synen och åsikter, och när dessa inte alls möts. Det är svårt att komma till något gemensamt beslut, då föräldern inte kan ta emot vår syn på saken.

Hemligheter i familjen upplevs även utmanande.

Känslan om att någonting döljs, man har en känsla att där är någonting, men man kommer aldrig på det. Dethär är förstås alltid bara arbetarens egna känsla, men då man har en känsla av att någonting döljs och att det inte får avslöjas. Det är alltid en jätte jobbig situation.

6.1.5 Att uppnå ett gott klientförhållande

Det framgick i resultatet att familjearbetarna upplever klientförhållandet som både givande och utmanande. Några respondenter berättade att det ibland är svårt att uppnå ett gott klientförhållande. Klientförhållandet varierar från familj till familj, med vissa familjer är det lätt att skapa ett gott förhållande, medan det är svårare med andra.

I sådana situationer när familjen inte är riktigt motiverad utan man måste själv försöka motivera. Det är utmanande om det är en tyst mur framför dig, att fast du försöker prata om vad som helst så får du inget svar. Nu är det ju utmanande och nu känns det ju frustrerande, och det känns att varifrån ska man nu börja och i vilka band ska man börja dra.

Det varierar jätte mycket, med vissa är det jätte belönande. Om man får ett speciellt förtroende skapat och familjen binder sig, och föräldrarna binder sig, så då kan det vara jätte givande.

6.2 Givande och belönande faktorer i arbetet med familjen

I dethär stycket redogör jag för resultatet av givande och belönande faktorer i arbetet med familjen.

6.2.1 Föräldrarnas motivation och förtroende

Arbetet med hela familjen upplevs av alla respondenter som ett arbete vars huvudmål är att skapa förändring. När familjearbetarna lyckas stöda och hjälpa föräldrarna, flyttas det till hela familjen och påverkar således barnet och dess välmående.

Som grund för familjearbetet har vi ju alltid det att familjen är motiverad, och det är någonting jag anser att man också måste jobba med.

Arbetet skall ju alltid sträva till förändring, och det skall finnas klara och tydliga målsättningar och planer.

Arbetet med hela familjen är det att vi träffar hela familjen. Vi lyssnar på både barnen och på föräldrarna. Sedan när familjearbetet börjar och vi börjar kartlägga situationen eller då vi börjar utreda vad vi skall börja arbeta med, så då träffar vi alla familjemedlemmar. Då för att få en inblick i vad problemet eller resurserna enligt de olika familjemedlemmarna är. Sedan skapar vi en bild av vad vi ska arbeta med och sedan därifrån börjar vi arbetet. Det familjecentrerade syns säkert som att vi lyssnar på varje familjemedlem, för att få en gemensam bild av vad vi har att göra med.

De flesta respondenterna berättade att det använder barnet och dets tankar och upplevelser som hjälp i arbetet med föräldrarna. Då familjearbetarna vill nå föräldrarna och få förändring skapat, så kan de nå föräldrarna bättre med hjälp av barnet.

Liksom via barnen arbete med föräldrarna, och utgående från barnets behov fast fokuseringen är på föräldraskapet. Till exempelvis om föräldrarna har mentala problem och inte är motiverade till vård, så hur upplever barnet depressionen.

Det framgick i resultatet att klientförhållandet är mycket viktigt i familjearbetet och att det är centralt för att kunna hjälpa familjen. Alla respondenter betonade att arbetet känns givande och belönande då det finns förtroende mellan familjen och familjearbetarna. Det kom starkt fram i resultatet att förtoendet är centralt i klientförhållandet. Respondenterna berättade att förtoendet är avgörande i familjearbetet och att det är kraften som bidrar till att arbetet kan utföras tillsammans med familjerna.

Om man får en bra kontakt och man lyckas skapa ett bra klientförhållande, så nu är det ju jätte givande när det börjar hända någonting i familjen och föräldrarna börjar på riktigt tänka på barnets bästa.

6.2.2 När föräldrarna inser

Belönande i arbetet är enligt alla respondenter då familjen själv blir medveten om sin egen situation. Respondenterna berättade att den känslan som fås när familjen själv inser saker, är mycket belönande.

Det känns givande i det skede då familjen själv inser eller börjar förverkliga det som vi pratat om. Det är jätte belönandesedan när arbetet lyckas.

Dendär känslan man får när man får igång någonting...någonting händer och människan blir medveten om saker och man inser själv kanske också någonting.

Att människorna börjar märka de bra sakerna, för i familjearbete måste man ha en problemlösande och positiv attityd. Man jobbar ändå med familjersom har problem. Jag brukar inte använda ordet problem, men nu i dethär fallet, det är alltid detdär bekymret och problemet som vi börjar söka lösning till, så nu är det ju belönande om detdär problemet kan lösas tillsammans med familjen.

Det är nog jättegivande då föräldern själv blir medveten. Föräldern berättar något sådant som vi tidigare pratat om och man märker att hon nu insett. En sådan stund är alltid väldigt belönande.

6.2.3 Att lyckas i arbetet

Alla respondenter nämner att lyckas i arbetet som mycket belönande. Att lyckas i arbetet består enligt respondenterna av att familjen har fått hjälp och att förtoendet har uppstått.

Man får en jätte stark känsla av att man lyckats och det är därför jag på något sätt tänker att jag orkar göra dethär jobbet, det krävs nog en speciell inre drift till dethär arbetet.

Jag tycker det är belönande då familjen helt tydligt binder sig till familjarbetet och vill ha det och sedan förstås när man märker att det skett en förändring och familjen upplever att den fått hjälp.

En respondent berättade om ett specifikt exempel då hon fått en mamma i en familj att inse att mammans egna negativa handlande gentemot barnet skapar negativt beteende av barnet. Respondenten hade under ett halvt år arbetat med familjen genom att lyfta fram resurserna, de positiva i mammans föräldraskap och barnens positiva sidor. I avslutandet av familjearbetet hade mamman sagt att både hon och barnet hade vuxit under arbets gång. Mamman hade insett att något hade förändrats hos henne och således även hos barnet.

Det var jätte belönande, för dendär utgångspunkten var så jätte desperat. Mamman såg inget positivt i barnet, det var jätte belönande hur det sedan ändå vände.

En annan respondent berättade om en mamma i en familj som hade haft många olika diagnoser och en svår bakgrund i livet, men att hon trots dessa faktorer var motiverad och ville ha hjälp. Respondenten hade upplevt arbetet belönande med den familjen, eftersom utgångspunkterna hade varit så grava och svåra i början och trots detta lyckades arbetet. Respondenten betonade att det är viktigt att komma ihåg att först kommer människan och sedan diagnoserna.

Det var jätte belönande, att fast man i början tänkte att de har sådär mycket problem och svåra saker i livet. Sedan när man slapp och arbeta med dem och började jobba med svårigheterna så var det jätte givande. Man lärde sig att alla dessa människor och vi alla är först människor och sedan kommer diagnoserna och svårigheterna. Jag tycker det är jätte belönande i dethär arbetet, att fast utgångspunkten är vad den är, så sedan när man slipper och arbeta med familjen och situationen blir klarare, sedan vet man vart arbetet börjar bära iväg.

6.3 Utmaningar i arbetet med barnen

I detta kapitel redogör jag för vad familjearbetarna upplever som utmanande i arbetet med barnen.

6.3.1 Föräldrarnas negativa attityd

Utmanande i arbetet med barnen är då barnet inte har lov att prata med familjearbetaren. Det är utmanande då familjen inte vill ha familjearbete, och detta syns på barnen. Då föräldrarna inte vill ha familjearbetet vill de inte heller att barnen skall berätta något för familjearbetarna.

Det är nog väldigt svårt och utmanande då barnen inte riktigt har lov att prata om någonting. Det är nog ganska svåra fall att lösa, vad kan man göra i den situationen om barnet eller ungdomen inte har rätt att berätta om saker eller att yttrycka sig.

I dessa situationer var familjen har fått familjearbete emot deras vilja. Det är med andra ord skyldiggjort åt föräldrarna, så nu syns det också hos barnen att de inte heller vill prata. Föräldrarnas inställning syns i barnens beteende och i arbetet.

6.3.2 Att inte kunna hjälpa

En respondent berättade också att det är tungt att veta att ett barn mår dåligt och att det behöver hjälp, men att familjearbetet inte kan hjälpa och att det är långa köer till familjerådgivningen och barnpsykiatrien. En av respondenterna var inne på samma ämne och berättade om en svår situation hon hade varit med om.

Jag kommer ihåg ett konkret fall var den unga personen helt klart ville berätta något för mig. Han sa att han vill berätta något för mig men att jag inte får berätta det för någon. Jag sa då att jag inte kan lova det. Jag berättade att socialarbetaren måste få veta om det är något större och sedan blev ungdomen förbannad och sa att då berättar han inte heller åt mig. Dendär ungdomen var så ångestfylld, han skulle ha velat berätta för mig, men jag skulle inte ha fått berättade det vidare. Det slutade med att ungdomen också sedan blev lite aggressiv mot mig.

Det framgick i resultatet att det är utmanande då barnet inte vill träffa familjearbetarna. Det är även svårt då att konkret hjälpa barnet och familjen.

Det är förstås utmanande om man skall arbeta med barnet och man aldrig träffar barnet. Det är ganska utmanande, det finns fall var barnet inte vill träffa arbetarna och vi börjar förstås inte tvinga. Det är ganska svårt att till exempelvis säga sina åsikter åt föräldrarna eller på något sätt ta ställning om man aldrig träffat barnet. Det är ganska utmanande.

6.4 Givande och belönande i arbetet med barnen

I detta stycke redogör jag för faktorer som bidrar till att arbetet med barnen är givande och belönande.

6.4.1 Att kunna lyfta fram barnets perspektiv

De flesta respondenterna berättade att det använder barnets tankar och upplevelser som hjälp i arbetet med föräldrarna. När familjearbetarna diskuterar med föräldrarna, är barnets tankar och åsikter speciellt viktiga. Föräldrarna får höra vad deras barn tycker och tänker och enligt respondent 1 är det också som familjearbetare lättare att framföra saker, då det sker via barnet. Det är inte familjearbetaren som säger hur saker och ting skall göras, utan det är barnets tankar och känslor som görs synliga för föräldrarna. Det är tankeväckande för föräldrarna när de hör barnens åsikter och känslor.

Liksom via barnen arbete med föräldrarna och utgående från barnets behov fast fokuseringen är på föräldraskapet. Till exempelvis om föräldrarna har mentala problem och inte är motiverade till vård, så hur upplever barnet depressionen.

De flesta respondenterna betonar att arbetet med barnen är att få deras röst hörd och att det med hjälp av barnens åsikter och upplevelser kan vara lättare att få föräldrarna att förstå och inse saker. De flesta respondenterna upplever att få barnens röst hörd som givande och belönande.

Två av respondenterna berättade att det även är belönande då barnet får berätta något för familjearbetaren som länge belastat barnet. Det är enligt respondenterna belönande

då barnet ges en chans att prata med en vuxen som lyssnar, förstår och som finns där för barnet.

Barnet har fått berätta något som det gått och funderat på och då har det kommit till kännedom. Dendär pressen som funnits över det att barnet inte fått berätta om saken, har därmed utlösts. Barnets lättnad över det har varit givande situationer för mig.

En respondent betonade att arbetet med barnen är speciellt viktigt för att få en helhetsbild över familjens situation. Arbetet med barnen hämtar ett nytt perspektiv till arbetet och hjälper att sammanslå familjens situation. Två respondenter berättade att arbetet sker mer med föräldrarna ju yngre barn det finns i familjen.

Arbetet med barnen upplevs som både belönande och utmanande enligt alla respondenter. Det mest belönande enligt en respondent är då hon lyckats skapa ett gott och förtroendefullt förhållande till barnet. Hon berättar vidare att det också är belönande då oron för barnet avtar och då barnets uppväxt och utveckling tryggas.

En respondent berättade att arbetet med barnen är jätte viktigt och hon betonar att professionella inom barnskyddet måste ha kompetens att arbeta med både föräldrarna och barnen. Hon anser att det borde ännu mer framhävas i barnskyddet att höra barnen, eftersom det handlar om barnskyddsarbete.

6.4.2 Det unika och känsliga barnet

Jag frågade respondenterna om skillnader i arbetet med barnen och med föräldrarna. Detta resulterade i nyansrika svar med en del olikheter. Tre respondenter betonar att barnens ålder och utvecklingsnivå måste beaktas i arbetet. En respondent betonade att det är viktigt att prata med barnen och att de ofta är oroliga över situationen hemma. Tre respondenter betonar att diskussionen är viktig med både barnen och föräldrarna.

De flesta respondenterna berättade att barn är överlag genuina, ärliga och äkta, och att detta i sig bidrar till att arbetet upplevs som givande och belönande. En respondent berättade att barn oftast visar sina naturliga känslor och sällan låtsas vara någonting annat.

Barn är så genuina och lever på något sätt så i nuet, det är nog jätte rörande. Jag tycker det är fint att fast dethär är barnskyddets familjearbete var det finns ganska tunga fall, så är det härligt att se sådana barn som ändå inte blivit hårda.

En respondent poängterar att skillnaden är den att barn inte uppfattar tid på samma sätt som vuxna. Enligt respondenten bör man som familjearbetare noggrant fundera över sin roll med barnen. Respondenten berättade att barnen ofta upplevt mycket besvikelser och motgångar beträffande svikna människoförhållanden och att man därför bör komma ihåg det då man skapar förhållandet till barnet.

Förhållandet får inte bli ett sådant förhållande som i familjearbetets slut skapar besvikelser för det redan känsliga barnet. En respondent påpekade att man måste kunna skilja på stödperson och familjearbetare. Detta är speciellt viktigt, eftersom föräldrarna också när som helst kan avbryta hela familjearbetet. Respondenten betonar att hon anser att man hellre bör stöda sådana nätverk och kontakter som kan vara bestående för barnet.

Jag tycker på något vis att familjearbetarens uppgift inte är att göra sig oersättlig för barnet eller för familjen. Pointen är den att vi hjälper familjerna att klara sig själv, vi ger dem endast verktygen. Alltså oftast är det i den här världen ändå så att det är föräldrarna som tar hand om familjen. Vårt jobb är att hjälpa föräldrarna att vara bra föräldrar, på det viset blir det lyckliga barn.

En annan respondent är inne på samma linje, hon betonar att familjearbetarens viktigaste mål är att göra sig onödig, att barnet och familjen börjar klara sig själv.

Två respondenter berättar att metoderna som används med barn är annorlunda än de metoder som används med föräldrarna. En respondent berättade att arbetet är mer praktiskt, exempelvis i form av olika spel och utflykter. En annan respondent uttryckte sig på följande sätt.

Arbetet med hela familjen är det att vi träffar hela familjen. Vi lyssnar på både barnen och på föräldrarna. Sedan när familjearbetet börjar och vi börjar kartlägga situationen eller då vi börjar utreda vad vi skall börja arbeta med, så då träffar vi alla familjemedlemmar. Då för att få en inblick i vad problemet eller resurserna enligt de olika familjemedlemmarna är. Sedan skapar vi en bild av vad vi ska arbeta med och sedan därifrån börjar vi arbetet. Det familjecentrerade syns säkert som att vi lyssnar på varje familjemedlem, för att få en gemensam bild av vad vi har att göra med.

6.5 Sammanfattning av resultatredovisningen

I resultatet kom det fram olika faktorer i arbetet med familjen som gör att arbetet är utmanande. Familjernas mångdimensionella svårigheter, att föräldrarna får hjälp sent, och att ta till tals vid familjevåld var faktorer som kom fram. Vidare framgick det att

föräldrarnas förnekelse av problem samt att uppnå ett gott klientförhållande upplevs som utmanande. Givande och belönande faktorer som nämndes var föräldrarnas förtroende och motivation, när föräldrarna inser svårigheterna, samt när familjearbetarna lyckas i arbetet. Utmanande i arbetet med barnen är föräldrarnas negativa attityd och att inte kunna hjälpa barnet. Givande och belönande faktorer i arbetet med barnen är att kunna lyfta fram barnets perspektiv samt det att barn är unika och känsliga.

7 ANALYS OCH TOLKNING AV RESULTATET

Nästa kapitel består av analys och tolkning av forskningens resultat. Resultatet kopplas ihop med den teoretiska referensramen och de tidigare gjorda forskningarna.

7.1 Arbetet med familjen

Familjerna är idag ofta i behov av rikligt med stöd, svårigheterna är ofta mångdimensionella (Myllärniemi 2007:121). Myllärniemi (2007) skriver att familjerna inom barnskyddets familjearbete ofta har riskfaktorer som depression eller missbruk (Myllärniemi 2007:16). Som grund och vägledning för arbetet har familjearbetarna familjens olika behov. Det kan handla om behov som har med uppfostring eller utveckling av barn att göra eller om behov av stödandet av föräldraskapet. Det kan också handla om bristfälliga levnadsförhållanden eller om behov för att aktivera familjens verksamhetsförmåga. Utöver dessa kan det finnas behov för att helt enkelt öka familjens välmående. (Rönkkö et.al 2010:27-28)

Resultatet från undersökningen bekräftar att familjernas svårigheter inom barnskyddets familjearbete är mångdimensionella, och psykisk ohälsa är en riskfaktor som finns i många familjer. Resultatet bekräftar att familjerna har olika behov och att hjälp och stöd behövs på olika områden. Enligt undersökningen har familjer ofta svårigheter med växelverkan i familjen, svårt att hantera vardagen, missbruk familjevald, uppfostringssvårigheter och de saknar ofta socialt nätverk. Det kom också fram att familjernas problem ofta även genomskridit många generationer.

Familjearbetet börjar när familjens socialarbetare kontaktar familjearbetarna. I idealfallet påbörjas familjearbetet i ett tidigt skede, i samband med att familjen blir klient inom

barnskyddet. I verkligheten påbörjas familjearbetet alltför ofta för sent, med tanke på barnskyddsprocessen och det förebyggande arbetet med hjälp av familjearbetet. Familjearbetet är frivilligt för familjen, familjearbetet kan inte påbörjas ifall familjen inte vill ha det. Socialarbetaren kan dock försöka motivera familjen och även plikt göra familjerna att ta emot hjälpen. (Myllärniemi2007:16-17) I resultatet kom det fram att familjerna ofta får hjälp sent. Familjearbetarna berättade att de ibland känner sig hjälplösa, då familjearbetet påbörjas i ett för sent läge. Familjearbetarna upplever denna multiproblematik som mycket utmanande i arbetet. I resultatet framgick det att familjernas svårigheter kan se mycket svåra ut, men att det trots detta ändå går att hjälpa familjen med familjearbete. Känslan av att lyckas i dessa utmanande fall som från början varit mycket utmanande, bidrar enligt familjearbetarna till en ännu större känsla av att ha lyckats.

Arbetet med föräldrarna varierar i alla familjer eftersom alla familjer är olika. Tyngdpunkten på familjernas svårigheter kan se mycket olika ut och beroende på svårigheterna görs det beslutet att arbeta med barnen eller med föräldrarna eller med alla i familjen. I familjearbetet sätts tyngdpunkten ofta på att stöda föräldrarna och speciellt deras föräldraskap. Arbetet med föräldrarna innebär att föräldrarna får stöd och speciellt med växelverkan mellan föräldrarna och barnen. Växelverkan mellan barnen och föräldrarna är oerhört viktig och innehar således en central aspekt i föräldraskapsarbetet. I en tillräckligt god växelverkan är föräldrarna emotionellt närvarande genom att kunna reglera och ta emot barnens känslor samt att uppfylla barnens olika behov. Då det finns brister i växelverkan strävar familjearbetarna till att en tillräckligt god växelverkan skall kunna uppnås mellan barnen och föräldrarna. Fokus i arbetet är att utvärdera föräldarskapet, förstärka och stöda det, förhållandet mellan barnet och föräldern betonas. (Myllärniemi2007:41-42)

Resultatet från undersökningen bekräftar att svårigheterna är olika i alla familjer och att arbetet mest sker med föräldrarna. Familjearbetarna hjälper och stöder föräldrarna i deras föräldraskap. Familjearbetarna bekräftade att problem med växelverkan är ofta förekommande svårigheter som familjearbetarna arbetar med. Då familjearbetarna lyckas stöda föräldrarna, flyttas det goda till hela familjen och påverkar således barnets välmående.

Familjearbetaren koncentrerar sig på att granska svårigheterna i familjen ur barnens perspektiv, eftersom skyddandet av barnet är utgångspunkten för familjearbetet. Frågor som hur familjens svårigheter påverkar barnen och deras framtid är väsentliga och berättigade då det finns olika skäl till oro i familjerna. (Myllärniemi 2007:40) I undersökningen kom det starkt fram att det är barnet som är klienten och att det är barnets bästa som är huvudmålet, men att arbetet sker mest med föräldrarna. Det betonades i undersökningen att det handlar om arbete som görs via barnen med föräldrarna. Barnets tankar och känslor förs som budskap till föräldrarna.

Arbetet med hela familjen upplevs som både utmanande, givande och belönande enligt resultatet. I undersökningen kom det fram att det mest belönande i arbetet är då föräldrarna är motiverade och visar förtroende, när föräldrarna inser och när familjearbetarna lyckas i arbetet. Känslan som familjearbetaren får när hon lyckas i arbetet kom fram starkt. Enligt (Barth et.al 2008) upplever professionella inom barnskyddet det värdefulla arbetet i sig som en faktor som bidrar till arbetsorkandet. De känslor som professionella får när de lyckas i arbetet är givande och belönande. Vidare är det givande och belönande att kunna ha möjligheten att påverka familjen och att kunna skapa förändringar.

Forskningen som är gjord av Stalker (2007) bekräftar resultatet att familjearbetet är både utmanande, givande och belönande. Stalker fick som resultat att trots att många professionella inom barnskyddet är utmattade, så har de ändå en hög arbetstillfredsställelse. I min forskning kunde jag inte avläsa någon utmattning, men däremot bekräftades utmaningarna i arbetet. Min forskning bekräftade att trots att arbetet är utmanande så upplevs det ändå som givande och belönande.

Nyman (2008) fann i sin forskning att familjearbetarna betonar att klientförhållandet är viktigt i familjearbetet. Klientförhållandet lyftes upp som det mest centrala i arbetet, att vinna familjens förtroende ansågs vara oerhört viktigt i hennes undersökning. Familjearbetarna betonade kompetensen att kunna vara i god växelverkan med familjen, för att på bästa sätt kunna motivera och inspirera till förändring. (Nyman 2008:110-127)

För att kunna hjälpa och stöda familjer, måste det uppstå ett sådant klientförhållande mellan klienten och familjearbetaren, att båda vill arbeta i det. Ett bra klientförhållande fungerar båda vägarna, båda parterna ger och tar. Klienten ses som ett aktivt subjekt. Familjearbetaren arbetar således med familjen, för att uppnå uppsatta mål. I bästa fall är

klientförhållandet en utvecklingsprocess, som kräver tid av båda parterna. Ett gott klientförhållande uppnås sällan under det första eller andra mötet, ibland uppstår det inte alls. Det är dock klart att familjearbetaren bör sträva till ett gott förhållande, för att kunna stöda familjen. (Särkelä2001:27-28)

I undersökningen kom klientförhållandet fram som en viktig faktor i arbetet med familjen. God växelverkan och förtroende är faktorer som bör finnas med i ett gott klientförhållande enligt familjearbetarna. För att kunna inspirera och motivera måste det finnas förtroende i klientförhållandet. Det framgick även i resultatet att en del familjearbetaren upplever att det är utmanande att uppnå ett gott klientförhållande. Med vissa familjer är det lätt att uppnå ett gott klientförhållande, medan det är svårare med andra. Det är enligt familjearbetarna givande och belönande då familjen binder sig till familjearbetet och vill ha hjälp.

Familjearbetet är frivilligt för familjen, familjearbetet kan inte påbörjas ifall familjen inte vill ha det. Socialarbetaren kan dock försöka motivera familjen och även plikt göra familjerna att ta emot hjälpen. (Myllärniemi 2007:17) Resultatet från undersökningen bekräftar att familjearbetet ibland ges åt familjerna fast de inte vill ha det. Familjearbetet med dessa familjer anses vara svårt eftersom motivationen i dessa familjer saknas helt eller är liten. Det är enligt familjearbetarna utmanande ifall familjen inte vill ha hjälp. Det framgick i resultatet att föräldrarnas negativa attityd även syns på barnen i familjen, genom att barnen inte vill prata med familjearbetarna.

7.2 Arbetet med barnen

Alla barn som lever i utsatta livsförhållanden har tre grundbehov: att en vuxen lyssnar på dem, att deras tas problem och svårigheter tas på allvar och att de får konkret hjälp. Barn växer snabbt och alla barn borde ha en subjektiv rätt att få hjälpen direkt då det behövs. (Itäpuisto2008:135-136) Att hjälpa barn är ett ytterst tacksamt arbete. Barn är oftast de som vill att det skall ske förändringar till det bättre. Det är också oftast lättare att arbeta med barn, än vuxna. (Itäpuisto 2008:140)

Det framgick i resultatet att barn är genuina, öppna och ärliga. Barn lever alltid i stunden och detta bidrar till att arbetet med dem ofta upplevs som givande och belönande.

Vidare betonades det i undersökningens resultat att det är barnet som är klienten. Arbetet med barnen upplevs som ett viktigt arbete, dock kom det fram i resultatet att familjearbetarna betonar det på olika sätt. Att arbeta direkt med barnet fann endast en del av familjearbetarna som viktigt, vissa betonade att barnen hjälps bäst genom att hjälpa föräldrarna, och att de i arbetet därför fokuserar mest på föräldrarna.

Ramen för skyddandet av barnet är en aktiv ram i familjearbetet. Trots denna rams aktiva närvaro, påverkar den inte ändå det specifika klientarbetet som görs med familjen. Oron som finns för barnet kan vara svårt att sätta ord på och ramen för skyddandet av barnet aktualiseras mest när familjearbetarna eller andra professionella inom barnskyddet pratar om familjen. Familjearbetet innebär som tidigare nämnt att man jobbar med hela familjen, trots detta sker arbetet mest med föräldrarna men även då ur hela familjens perspektiv. (Myllärniemi 2007:39,44) I arbetet med barnen används ofta arbetsmetoder som känslkort och böcker, för att hjälpa barnen med deras känslor och tankar. Barnens åsikter och tankar har högt värde i familjearbetet och de bidrar oftast till att vägleda arbetet även med föräldrarna och hjälper således hela familjen. (Myllärniemi 2007:43) Resultatet bekräftar att barnets tankar och känslor används i arbetet med föräldrarna. Det framgick att det ofta kan underlätta arbetet, då familjearbetaren kan använda barnets röst som hjälp i arbetet. Föräldrarna kan lyssna på ett helt annat sätt då familjearbetaren berättar något som deras barn sagt.

Familjearbetarna träffar barnet oftast hemma och ser således barnet i dess naturliga miljö och kan då lättare få barnet att prata och dela med sig av det som ibland kan kännas svårt. I familjearbetet betonas det att barnet skall ses som en individ med speciella behov och utvecklingsfaser, som även bör bemötas på ett speciellt sätt. Familjearbetarna har en viktig roll med barnen, eftersom de är i många fall de enda som har tid att sätta in sig i barnets liv och dess vardag. (Myllärniemi 2007:43) I undersökningen kom det fram att familjearbetarna upplever det givande och belönande då barnet får berätta något som det länge gått och funderat på.

Det förhållande som familjearbetaren lyckas skapa med barnet, kan ge krafter åt både barnet och familjearbetaren. Stunder som upplevts tillsammans, omsorgen och omtanken lever kvar länge hos barnet, och kan vara en viktig stödpelare genom barnets hela liv. (Korhonen 2005:70)

I undersökningen kom det fram att förhållandet till barnet dock inte är helt problemfritt. Några respondenter betonade att familjearbetaren bör noga reflektera över sin roll i barnets liv och vara försiktig med att göra sig oersättlig. Barn i utsatta situationer har många gånger upplevt besvikelser. Enligt en del av respondenterna, bör familjearbetaren vara försiktig med att skapa besvikelser för barnet. Det fanns således olika uppfattningar om arbetet med barnen. En del av respondenterna poängterade hur viktigt det är, medan andra berättade att de mest arbetar med föräldrarna. De berättade att de gör så medvetet, för att inte skapa ett för nära förhållande till barnet.

7.3 Det socialpedagogiska arbetet

Ett av syftet i socialpedagogiken är fokuseringen på att hjälpa och stöda människor som befinner sig i olika utsatta situationer. Det strävas till att hjälpa individerna i deras vardag, och få dem stegvis att utveckla deras liv. (Kurki& Nivala 2006:12-13)

I undersökningen kom det socialpedagogiska tankesättet starkt fram. Familjearbetarna arbetar med människor som befinner sig i olika utsatta situationer. Målet är att hjälpa och stöda människorna i deras vardagliga liv. Målet i familjearbetet enligt undersökningen är att stöda föräldraskapet som är bristfälligt och således kunna skapa förändring.

Empowerment begreppet associeras oftast till människor som befinner sig i olika utsatta situationer. Gemensamt för dessa utsatta situationer är att människan befinner sig i en maktlös position. I begreppet empowerment vill det betonas vikten av att stöda människor som befinner sig i utsatta situationer. (Askheim& Starrin 2007:9-12) Empowerment är ett begrepp som även upplevs hos den professionella. Professionella som arbetar med människor i utsatta situationer, kan själv uppleva känslor av empowerment i arbetet. Starka känslor som professionella får när de gör något värdefullt som att hjälpa andra, hämtar kraft och styrka åt den professionella. Utmaningar i arbetet och gemenskap i arbetsteamet är såväl faktorer som kan förknippas med styrk- och kraftgivande aspekter hos den professionella. (Wåhlin 2009:32)

Känslan av empowerment bekräftades i min undersökning. Resultatet bekräftar att känslor som familjearbetaren får genom att hjälpa andra, bidrar till en stark känsla av empowerment. Det framgick även i undersökningen att utmaningarna i arbetet är tungt, men att arbetet ändå är mycket givande och belönande då familjearbetarna lyckas i arbetet.

Empowerment som begrepp betyder att individer som befinner sig i en maktlös position, bör hitta kraft och styrka för att komma ur den utsatta situationen. Denna kraft och styrka skall individerna själv lyckas hitta, med andra ord skall individerna lyckas hitta sina egna resurser. Då resurserna är aktiverade och då de fått en central roll och betydelse, skall de kunna hjälpa individen att få makt över sitt eget liv igen. (Askheim& Starrin 2007:18-19) I undersökningen kom det fram att det är mycket belönande då familjemedlemmarna börjar själv inse saker. Familjearbetaren har då lyckats i arbetet, resurserna har hittats hos familjemedlemmarna, någonting som begreppet empowerment just står för.

7.4 Sammanfattning

I den teoretiska referensramen och i resultatet av undersökningen kom det fram att familjernas svårigheter är mångdimensionella och att arbetet varierar i alla familjer. Arbetets huvudpunkt är att stöda föräldraskapet, trots att barnet är klienten. Då familjearbetarna lyckas stöda föräldrarna, flyttas det goda till hela familjen och påverkar således barnets välmående. Familjerna har ofta svårigheter med växelverkan och familjerna får ofta hjälp i ett sent skede. Klientförhållandet bekräftas även vara viktigt i arbetet. Mitt resultat visade även att det är ibland utmanande att uppnå ett gott klientförhållande. Det bekräftades att arbetet upplevs som både utmanande, givande och belönande. Jag kunde inte avläsa någon utmattning hos familjearbetarna i mitt resultat, men däremot bekräftades det att det finns utmaningar i barnskyddsarbetet. Det bekräftades att det är tacksamt att arbeta med barn, de är genuina, öppna och ärliga. Barnets tankar och känslor förs som budskap till föräldrarna och kan således bidra till att skapa förändring. Förhållandet till barnet bekräftades till en del i mitt resultat. Det framgick att en del betonar högt att arbeta med barnen, medan andra familjearbetare anser att det inte är bra att skapa ett alltför nära förhållande till barnen i familjearbetet. De berättade att de därför medvetet arbetar mest med föräldrarna. Empowerment aktualiserades genom starka känslor som familjearbetarna får då de lyckas i arbetet. I undersökningen kom även det socialpeda-

gogiska tankesättet starkt fram. Familjearbetarna arbetar med människor som befinner sig i olika utsatta situationer och målet är att hjälpa och stöda dem i deras vardagliga liv.

8 DISKUSSION

Detta kapitel består av reflektion över resultaten från min forskning. Kapitlet innehåller också granskning av reliabiliteten, generaliserbarheten och validiteten. Jag reflekterar även över mitt metodval för forskningen.

8.1 Resultatdiskussion

Syftet med min forskning var att öka kunskap inom familjearbetet genom att synliggöra de faktorer som bidrar till att arbetet känns utmanande och meningsfullt. För att få reda på dessa faktorer fokuserade jag på arbetet med barnen, med föräldrarna och på hela familjen enligt Myllärniemi (2007).

Mina frågeställningar och syftet för arbetet besvarades enligt mig i resultatet av intervjuerna. Jag fick väldigt nyansrika svar och fick också uppleva att två av mina frågeställningar gick starkt inpå varandra. Jag märkte redan under intervjuerna detta, och detta orsakade en del utmaningar i resultatredovisningen. Jag valde att slå samman dessa två frågeställningar, och detta underlättade resultatredovisningen av arbetet med föräldrarna och familjen. Respondenterna såg inte skillnad i att arbeta med föräldrarna eller med familjen.

I teoretiska referensramen betonas det att familjernas svårigheter varierar eftersom alla familjer är olika, detta kunde tydligt avläsas i resultatet. Alla respondenter nämnde i olika sammanhang att arbetet varierar i alla familjer.

Enligt mitt resultat upplevs barnskyddets familjearbete som både utmanande, givande och belönande. Familjernas svårigheter är mångdimensionella och skapar utmaningar i såväl arbetet med barnen som med föräldrarna. Ur mitt resultat framhövdes det starkt att familjearbetarna upplever det givande och belönande när människorna blir medvetna och börjar inse saker. Det andra som kom starkt fram var känslan av att lyckas i arbetet. Tredje aspekten som bidrar till att arbetet upplevs givande och belönande var

föräldrarnas motivation och förtroende. Jag avläser detta som att då familjemedlemmarna börjar inse saker, betyder det även att familjearbetarna har lyckats i arbetet. Trots de olika utmaningarna som finns i arbetet, upplevs arbetet ändå givande och belönande då arbetet lyckas.

Arbetet med barnen upplevs enligt mitt resultat som både givande och utmanande. Barn är enligt familjearbetarna genuina och öppna och det är i sig givande att arbeta med barn. Meningsfullt i arbetet med barnen är att få barnens röst hörd och med hjälp av barnens tankar och känslor, lättare nå föräldrarna. Det framgick i resultatet att barnet är klienten och det är barnets bästa som styr arbetet.

I nästa avsnitt redogör jag för reliabiliteten, validiteten och metodvalet i min undersökning.

8.2 Reliabilitet, validitet och metodval

I detta kapitel redogör jag för reliabiliteten, validiteten och metodvalet i min undersökning.

Med reliabilitet avses ifall samma resultat skulle upprepas om samma respondent skulle intervjuas två gånger. Det kan även definieras genom att ha någon annan person att läsa igenom resultatet och se ifall denne person även kommer till samma resultat. (Hirsijärvi & Hurme 2001:186) Kan man med andra ord lita på det man har samlat in? (Jacobsen 2007:156)

Det skulle vara intressant att utföra intervjuerna på nytt och se ifall svaren är samma. En av respondenterna sa själv att hon upplever arbetet såhär för tillfället, imorgon kan det hända att hon upplever det på ett annat sätt. Med tanke på trovärdigheten anser jag att min forskning uppfyller kraven. Jag bandade in alla intervjuer och transkriberade alla intervjuer ordagrant till datorn. Jag har läst materialet igenom flera gånger för att försäkra mig om att jag förstått resultatet rätt.

Externa validiteten i min forskning är låg, eftersom jag endast intervjuat fyra respondenter. Mitt syfte har dock inte varit att generalisera, utan att synliggöra respondenternas upplevelser.

Målet med kvalitativa studier är mer att förstå och fördjupa sig på fenomen, än att generalisera från några enheter till andra som inte blivit intervjuade (Jacobsen 2007:166). Innehållsanalysen kännetecknas av att forskaren är intresserad av uppfattningar och fenomen som är gemensamma för respondenterna. Ifall många nämner samma saker och är av samma åsikt, är chansen stor att det verkligen är så. (Jacobsen 2007:157)

Jag anser att mitt metodval inför denna forskning var relevant, eftersom jag var intresserad av familjearbetarnas upplevelser av arbetet. Jag intervjuade fyra respondenter, detta är lite och resultatet kan inte generaliseras. Jag har dock lyckats att synliggöra de faktorer som bidrar till att arbetet känns utmanande och meningsfullt, och enligt mina respondenter är det dessa nämnda. Efteråt känner jag att min intervjuguide kunde ha gjorts lite enklare. Jag hade en del frågor som var rätt lika till naturen, och andra sidan resulterade svaren i bekräftelse eftersom många svar upprepades.

8.3 Studiens arbetslivsrelevans och tips till fortsatt forskning

Jag hoppas att min undersökning har arbetslivsrelevans för professionella inom barnskyddet, men även för andra professionella inom sociala området. Barnskyddsarbetet är aktuellt för tillfället på grund av olika tragiska händelser i vårt land. Eftersom familjearbetet utgör en stor insats i barnskyddsarbetet, hoppas jag att fältet får fortsatt intresse beträffande forskning. Det skulle vara intressant att fortsätta forskningen ur familjearbetarnas perspektiv genom att fokusera på metoderna som används i arbetet med familjen. Vidare uteblev det helt i min forskning att arbetet utförs oftast parvis. Det skulle vara intressant att forska i betydelsen av att arbetet utförs parvis.

Sociala området kännetecknas av att arbetet i många fall är utmanande. Det kan vara bra att komma ihåg att allt arbete som är utmanande, även innehåller faktorer som gör att arbetet upplevs som givande och belönande. Tillsammans bildar dessa faktorer en helhet som i bästa fall gör att arbetet upplevs meningsfullt.

KÄLLOR

- Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt. 2007, *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerupsutbildning AB, 234s.
- Barth, Richard., Lloyd, E. Christopher,Christ., Sharon L. 2008. Child welfare worker characteristics and job satisfaction: a national study, *Social work*vol. 53 nr 3, s.199-209 s. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 11.3.2011
- Eriksson, Lisbeth & Markström,Ann-Marie. 2007, *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund:studentlitteratur, 236 s.
- Heino,Tarja. 2008. *Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet jakehittämisehdotukset*.Publicerad 9/2008. Tillgänglig:<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T9-2008-VERKKO.pdf> Hämtad 1.12.2011
- Heikkilä Jorma, & Heikkilä, Kristiina.2005, *Voimaantuminen työyhteisön haasteena*. Helsingfors:WSOY, 343s.
- Helminen, Jari. red. 2006. *Elämä koettelee, tuki kannattelee*. Sosiaali – ja terveysalan työ monimuotoissa perhesuhteissa. Juva: WS Bookwell oy, 206 s.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*.Helsingfors: Helsinki universitypress, 213s.
- Hurtig, Johanna. 2003. *Lasta suojelemassa.Etnografia lasten paikan rakentumisestalastensuojelun perhetyön käytännöissä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 195s.
- Hämäläinen, Juha. 2007, *Sosiaalipedagoginen aikakausikirja*, 245 s.
- Itäpuisto, Maritta. 2008. *Pullon pohjimmaisat. Lapsi perhe ja alkoholi*.Helsingfors: Kirjapaja, 142s,
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*.Lund:studentlitteratur, 316 s.

Johansson, Monica & Berg, Leif. 2011. *Opastava yhteistyö perheiden kanssa*. Helsinki: Profami oy, 148s.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., Virolainen, A. 2007. *Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea*. Edita: Helsinki, 217s,

Korhonen, Anu. red. 2005. *Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja*. Ehjä ry. Gummerus, 70 s.

Kurki, Leena & Nivala, Elina. 2006, *Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen*. Tammerforsuniversitet, 251 s.

Kurki, Leena. 2002, *Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka*. Jyväskylän yliopisto: Kopijyväoy, 172 s.

Kvale, Steinar. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: studentlitteratur, 306s.

Myllärniemi, Annina. 2007, *Lastensuojelun perhetyö ammattikäytäntönä*. Helsingfors: Heikki Waris instituutti, 138 s.

Madsen, Bent. 2006, *Socialpedagogik. Integration och inklusion i det modernasamhället*. Lund: studentlitteratur, 301 s.

Niemi, H. 2002. *Mitä on Alvari-perhetyö. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 32*. Helsinki. Nykypaino, 133s.

Nyman, Mervi. 2008. Tavoitteellista lastensuojelutyötä lapsiperheen arjessa - perhetyössä toimivien sosiaaliohjaajien käsityksiä osaamisestaan ja työstään. I: Viinämäki, Leena. Sosionomilta eivät hommat loppu. *Kemi-Tornio ammattikorkeakoulujen julkaisu*. Tillgänglig: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/dokumentit/julkaisut> Hämtad 10.9.2011

Pekkarinen, Elina. 2011. Lastensuojelu tarvitsee tutkimusta, publicerad 18.11.2011. Tillgänglig: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelun> kasikirja/ajankohtaista/lueuutinen/ajankohtaista-lastensuojelun-kasikirja-lastensuojelu-tarvitsee-tutkimusta-2 Hämtad 19.11.2011.

Puurunen, Piia & Roivainen, Irene. 2011. Sosiaalityö yhteisöllisiä suhteita vahvistavana toimintana. I: Ruuskanen, Petri T., Savolainen Katri., Suonio, Mari. red., *Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä*. EU: unipress, 215s.

Reijonen, Mikko. 2005, *Voimaa perhetyöhön. Arjen tukija ammatilliset verkostot*, 117 s. Keuruu: Otava

Reijonen, Mikko. 2007. *Perhetyö avohuollon tukitoimena*. Lastensuojelun käsikirja. Tillgäng-

lig: <http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/> Hämtad 2.12.2011

Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo. 2010, *Monisäikeinen perhetyö*. Helsingfors: WSOY, 317 s.

Sosiaaliportti. 2007. Mitä on lastensuojelu? I: *Lastensuojelun käsikirja*. Tillgänglig: www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu Hämtad 26.7.2011.

Stalker, Carol., Mandell, Deena., Frensch, Karen. 2007, Child welfare workers who are exhausted yet satisfied with their job: how do they do it? *Child and family social work*, vol 12, nr 2 s. 182-191. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 12.3.2011

Särkelä, Antti. 2001. *Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaalseen auttamistyöhön*. Jyväskylä: Gummerus, 139s.

Trost, Jan. 2010. *Kvalitativa intervjuer*. 4: upplagan. Lund: studentlitteratur, 165s.

Vilen, Marika., Seppänen, P., Tapio, Nina., 2010, *Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön*. Helsingfors: Kirjapaja, 257 s.

Vuori, Jaana & Nätkin Ritva. 2007, *Perhetyön tieto*. Tammerfors, 297s.

Wåhlin, Ingrid. 2009. The circle of strength and power. Experiences of empowerment in intensive care. Linköping: Linköping university

BILAGA 1

Intervjuguide

Alustavia kysymyksiä:

Voitko aloittaa kertomalla kuinka kauan olet työskennellyt lastensuojelussa?

Kuinka kauan olet työskennellyt lastensuojelun perhetyössä? Ja tässä toimipaikassa?

Mikä sai sinut kiinnostumaan perhetyöstä?

PERHEEN KANSSA TYÖSKENTELY

Mitkä ovat yleisimmät ongelmat perheissä?

Miten koet perheen kanssa työskentelyn?

Voitko kertoa jonkun tietyn tilanteen joka on ollut erityisen antoisa?

Voitko kertoa jonkun erityisen haastavan tai vaikean tilanteen?

Mikä on mielestäsi haastavinta perhetyössä?

Mikä on palkitsevinta perheen kanssa työskennellessä?

VANHEMPIEN KANSSA TYÖSKENTELY

Miten sinä kuvailisit vanhempien kanssa tehtävää työtä?

Miten sinä koet vanhempien kanssa työskentelyn?

Voitko kertoa jonkun tietyn tilanteen joka on ollut erityisen antoisa?

Voitko kertoa jonkun tietyn tilanteen joka on ollut erityisen haastava tai vaikea?

Mikä on palkitsevinta vanhempien kanssa työskennellessä?

LASTEN KANSSA TYÖSKENTELY

Voitko kertoa miten lasten kanssa työskentely eroaa vanhempien kanssa työskentelystä?

Miten sinä koet lasten kanssa työskentelyn?

Voitko kertoa jonkun tietyn tilanteen joka on ollut erityisen antoisa?

Voitko kertoa jonkun tietyn tilanteen joka on ollut erityisen haastava tai vaikea?

Mikä on palkitsevinta lasten kanssa työskennellessä?

BILAGA 2

Informantbrev

Kirje haastateltaville

18.10.2011

Hei,

Nimeni on Lena Olin ja opiskelen sosionomiksi (AMK) Arcadassa – Nylands svenska yrkeshögskola. Teen parhaillaan opinnäytetyötä lastensuojelun perhetyöstä, perhetyöntekijän näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoitus on lisätä tietoa perhetyöstä kuvailemalla niitä asioita työssä jotka vaikuttavat siihen että perhetyö tuntuu mielekkäältä ja tarkoituksenmukaiselta. Mielekkäällä ja tarkoituksenmukaisella tarkoitan voimaantumisen tunnetta työssä.

Toivon saavani haastatella lastensuojelun perhetyöntekijöitä xxxx sosiaalitoimistossa. Haastattelut käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Kysymykset koskevat Teidän mielipiteitä ja kokemuksia perhetyön työskentelystä koko perheen, vanhempien ja lasten kanssa. Haastattelu on vapaaehtoinen ja se tehdään suomeksi. Teillä on oikeus milloin tahansa keskeyttää haastattelu sekä jättää vastaamatta kysymyksiin. Nauhoitan haastattelun mikäli se Teille sopii. Vain ohjaavalla opettajalla ja minulla on mahdollisuus tutustua aineistoon. Hävitän aineiston heti kun opinnäytetyö valmistuu. Haastattelu kestää noin 60min. Koska kyse on hankkeistetusta opinnäytetyöstä, tulette saamaan oman kopion Teidän toimistoonne. Opinnäytetyön kirjoituskieli on ruotsi. Ottakaa yhteyttä minuun mikäli haluatte osallistua haastatteluun tai jos Teillä on kysyttävää. Helppo tapa olla yhteydessä minuun on sähköpostitse tai soittamalla.

Ystävällisin terveisin

Opinnäytetyön tekijä

Ohjaava opettaja

Lena Olin

Åsa Rosengren

Puh xxx

Puh xxx

lena.olin@arcada.fi

asa.rosengren@arcada.fi

BILAGA 3

Informerat samtycke

Haastattelussa esiin tulevat tiedot käsitellään ainoastaan opinnäytetyössäni. Haastattelu voidaan keskeyttää milloin tahansa ja osallistuminen on vapaaehtoista. Haastateltavat pysyvät nimettöminä koko tämän prosessin ajan. Ainoastaan minulla ja ohjaavalla opettajalla on pääsy raaka- aineistoon ja aineisto tuhotaan heti kun opinnäytetyö on hyväksytty.

Olen ymmärtänyt yllä olevan tekstin ja hyväksyn sen. Olen myös saanut tarpeeksi tietoa tutkimuksesta.

Päivämäärä

.....

Päivämäärä

.....

Haastateltavan nimi

.....

Tutkijan nimi

.....